

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм ихэдзаклохэу лъытэныгъэ зыфэсшыхэрэр!

Конституцием къытитырэ фитыныгъэм тетэу тхъауафэм, 2012-рэ илээсэм гъэтхакэм и 4-м, Урысые Федерацием и Президент ихэдзын тыхэлэжээнэу амал тилэцт.

Къэралыгъом ипащэ зэрэхэтыдырэр мэхъанэшхо зилэ демократическэ теклоныгъэу ицт. Зыныбжэ икхугъэ гражданин нэпчэ фитыныгъэ ил хэдзынлэ чыплэм къеклолэнэу ыкли цыхъэ зыфишлырэ кандидатым ымакхэ фитынэу.

Урысыем хэхъоныгъэ ышлынэу, ар нахъ лъэш хъунэу, нэбгырэ нэпчэ хэгъэгум ипатриотэу ицтынэу, зэрэхулыфыгъэм е зэрэбылыфыгъэм, ныбжэу илэм, лъэпкхэу къызыхэклыгъэм ыкли динэу ылэжыбэрэм ямылгытыгъэу гражданин нэпчэ ац гуфит-шхъафитэу ицынсэунэу ары тэ зэкIэм тызыфаер.

Хэдзынхэм тахэлэжээнэу фитыныгъэ зэрэ-тилэм имызакъоу, ар типшгъэрылгъэ шъыпкхэуи

ицт. Тинеуцырэ мафэ, тикIэлэцIыкIухэм янеуцырэ мафэ зыфэдэ хуыцтыр тэц нэмыкI зыми елгытыгъэцтэп.

СичIыплэгъу лъанIэхэр! Гъэтхакэм и 4-м хэдзынхэм шъаухэлэжэ ыкли Урысыемрэ ац и Президентрэ шъумахъэ афэшут!

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэу
ТХЪАКЛУШЫНЭ Аслъан

Адыгеим и Лышхъхъэ адыриIэгъэ зэIукIэгъухэр

Тыгъуасэ Тхъаклушынэ Аслъан Урысые Федерацием ФедерациемкIэ и Совет хэтэу, республикэм ихэбзэгъэуцу орган ыцIкIэ лыклоу Хъопсэрыкхэ Мурат икабинет ригъэблэгъагъ. Шъугу къэтэгъэкIыжы сенаторыр Адыгеим ыцIкIэ ФедерациемкIэ Советым регламентыр парламент IофшIэным изэхэщэрэ-кIэ и Комитет зэрэхэтыр.

ЗэIукIэгъум илэхъан зытегушылагъэхэр хабзэм ифедеральнэ органхэм гъусэныгъэ зэдэлэжэныгъэ адыриIэныкIэ регионым и Лышхъхъэ афишлыгъэ пшгъэрылхэм япхыгъэ Iофыгъохэр ары. Зытегушылагъэхэм ашыщых республикэм ихэхъоныгъэкIэ план гъэнэфагъэхэр, Урысые Федерацием ФедерациемкIэ и Совет хэтым ахэм ягъэцкIэн ыкIуачIэ рыхылIэн фае. Гухэлъэу рахъухагъэхэр зэпхыгъэхэр экономикэм хэхъоныгъэу ышIыштыр, IофшIэплэ чыплэIэхэр зэхэщэгъэнхэр, хэбзэлахъэр зытыралхъэхэрэр нахъыбэ шIыгъэнхэр, гъэсэныгъэр, культурэр ыкли спортыр лъэгэпIакIэхэм анэгъэсыгъэнхэр ары. Тхъаклушынэ Аслъан медицинэм ылэныкхэ Iэ Адыгеим ипащэ-

хэм апашхъэ ит Iофыгъохэм шхъафэу къащыуцугъ.

— Мыекъуапэ Диагностицескэ гупчэ шыгъэуцугъэныр — псауныгъэм икхэуухумэнкIэ непэ анахъ пшгъэрылгъэ шхъа-лэхэм ашыщ. Ори Адыгеим ыцIкIэ Къэралыгъо Думэм идепутатэу, псауныгъэм икхэуухумэнкIэ министрэ IэнатIэр зылыгъыгъэ Натхэо Разыети амалэу шъуилэхэм пIэлъэ Iэ-кIым къыкIоцI ац фэдэ про-ектышхор гъэцкIагъэ хъуным-кIэ яшIуагъэ къызэрэклоштым сицыхъэ тель, — хигъэунэфыкIыгъэ Тхъаклушынэ Аслъан.

— Республикэм ипащэхэм сапашхъэ къырагъэуцогъэ пшгъэрылхэр ыкли Iофыгъохэр зэкIэ стратегическэ мэхъанэ зилэ лэныкхэу шытых. Сэ си-полномочиехэм атегъэпсы-хъагъэу ахэм язэшIохынкIэ сфэлъэкIыштыр зэкIэ зэрэсшIэ-щтымкIэ шъузгъэгугъэнэу сы-фай, — къылуагъэ Хъопсэры-кхэ Мурат.

Мы мэфэ дэдэм Адыгеим и Лышхъхъэ ригъэблэгъагъ Адыгэ Республикэм иофициальнэ лы-клоу Урысые Федерацием и Президент дэжэ шыIэ, АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Валерий Полевоир. Постпред-

ствэм иIофшIэн эпхыгъэ Iофыгъохэм ыкли хабзэм ирес-публикэ, ифедеральнэ орган-хэм язэдэлэжэныгъэ нахъ тэ-рээу зэхэщэгъэныкIэ ац шы-лэжэхэрэм апашхъэ ит пшгъэ-рылхэм атегушылагъэх.

— Постпредствэм иIофшIа-кIэ тегъэразэ. Регионым ыпашхъэ къытэджэрэ пшгъэры-лэжэIэхэм ялытыгъэу о узы-фэгъэзэгъэ ведомствэм мэхъанэу илэм зыкызырIэты-щтым сицыхъэ тель, — хигъэ-унэфыкIыгъэ Тхъаклушынэ Аслъан.

Республикэм шыпсэхэрэмрэ адыгэхэу Москва шыпсэхэрэмрэ культурэм ылэныкхэ-кIэ азыфагу илэ зэпхыныгъэ-хэм нахъ заушъомбгъуным-кIэ Адыгеим и Постпредствэ пшгъэрылгышхо зэригъэцакIэрэр къыхагъэщыгъ. ЗэлышIэрэ актерхэм, тхаклохэм, режиссер-хэм ыкли общественнэ Iофы-шIэшхохэм ятворческэ пчыхъэ-зэхэхэхэм язэхэщэн мы ведом-ствэм иIофшIэнкIэ хабзэ ху-гъэ. Мы лэхъэнэ благэхэм Адыгеим итхэкIо цIэрылоу Къуекхэ Налбый фэгъэхыгъэ пчыхъэзэхэхэ Постпредствэм зэхыщэцт.

***

Адыгеим и Лышхъхъэ Тхъаклушынэ Аслъан тыгъуасэ Адыгэ Республикэм имини-стрэхэм я Кабинет иструкту-рищмэ япашэхэм зэIукIэгъу адыриIагъ.

Адыгеим и Лышхъхъэ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэ-ухъумэгъэныкIэ иминистрэу Мэрэтыкхэ Рустемрэ Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Хъуажэ Аминэтрэ адыриIэгъэ зэIукIэгъум мэхъанэшхо зилэ зигъэ Iофыгъохэм шатегушы-лагъэх. Адыгеим и Лышхъхъэ Мэрэтыкхэ Рустем ыналэ ана-хъэу зытырыригъэдзагъэр пса-уныгъэм икхэуухумэн эпхы-гъэ программэм игъэкIэжыкIын тегъэпсыхъэгъэ программэм игъэцкIэнрэ Адыгэ республикэ клиникэ симэдэжыщым ишагу Диагностицескэ гупчэ шышIы-гъэнымрэ ары. Республикэм илээплэ учреждениехэм яшагу нахъышIоу зтегъэпсыхъэгъэн зэрэфаер Адыгеим и Лышхъхъэ хигъэунэфыкIыгъэ. Мэрэтыкхэ Рустем псауныгъэр къэухъумэ-гъэныкIэ министрэу зэрэщы-тым елгытыгъэу администра-тивнэ Iофзу зэрихъащтым да-клоу хирург IофшIэнри ди-гъэцакIэ зэрэшIоигъом Тхъаклу-шынэ Аслъан къезгъыгъ. Ми-нистрэу агъэнэфэным ыпэкIэ Мэрэтыкхэ Рустем МБУЗ-у «Мыекхэпэ клиникэ симэдэжы-щым» общэ хирургиемкIэ иот-деление Iоф шышIагъ, врач-хирургэу зылажыэрэр илээс 15 фэдиз хугъэ.

Адыгеим и Лышхъхъэ пшгъэ-рылгъэ зэрэфишIыгъэм тетэу Адыгэ Республикэм гъэсэны-гъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ ими-нистрэкIэ еджапIэхэр техни-кэмкIэ зэрээтэгъэпсыхъагъэ-

хэр, сигнализациехэм Iоф зра-шIэрэр ыулыгъэуштых, инфра-структурэм иIофыгъохэм защи-гъэгъозэцт. Мы охътэ благэхэм ац фэдэ шыкIагъэхэр псын-кIэу дэгъэзыжыгъээнхэ фае. Шоулэ зымыIэ ЕГЭ-м эпхыгъэ Iофыгъохэм ышхъэкIэ ыналэ Хъуажэ Аминэт атыригъэ-тыщт. Шъугу къэтэгъэкIыжы: Урысыем гъэсэныгъэмрэ шIэ-ныгъэмрэкIэ и Министрствэ ЕГЭ-р затыщт пIалъэхэр ыухэ-сыгъахэх. ИпIалъэм къыпэу зы-тыщтхэм урысыбзэмкIэ экза-меныр мэлылгъэгъум и 20-м рагъэжыщт. ЫпэкIэ Хъуажэ Аминэт Адыгэ къэралыгъо университетым Iоф шышIэ-щтыгъ, зигугъу къэтшIыгъэ апшгъэрэ еджапIэм икономи-ческэ факультет учетымрэ фи-нансированиемрэкIэ икафедрэ ац илээс 12-м ехъурэ пэщэны-гъэ дызэрихъагъ.

— Шъо министерствэхэм къафэIорышIэрэ учреждение-хэм япашэхэм зэдэлэжэныгъэ пытэ адышъуилэн фае, — хи-гъэунэфыкIыгъэ Тхъаклушынэ Аслъан министрэхэм зафигъа-зэзэ.

Адыгеим и Лышхъхъэ Адыгэ Республикэм лъэпкхэ Iофхэм-кIэ, IэкIыб къэралхэм ашы-псэурэ тилэпкхэгъэхэм ады-ряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхъаматэу Шхъхэ-лэхэ Аскэр зыIокIэм, лъэпкхэ-хэм афэгъэхыгъэ къэралыгъо политикэу зрахъэрэм истра-тегие игъэцкIэн эпхыгъэ Iо-фзу общественнэ организа-циехэм ашIэрэм тегушыла-гъэх.

Адыгэ Республикэм
и Лышхъхъэ
ипресс-къулыкъу

Къуекъо Налбий фэгъэхьыгъэ зэлукІэгъухэр

Поэтым иусэхэм яджэхэу, езбырэу ахэр къалохэ зыхьукІэ, ар псаоу непи къытхэтэу плытэн плъэкІышт. «Къуекъо Налбий зэрилогъагъэу», «аш иусэ къызэрэщилоу», «Къушхэ ябгэм» къызэрэщитхэу алоу непэ бэрэ зэхэпхышт. ТхакІомкІэ ар зымыасэ щыІэп.

Джырэблагъэ поэтым фэгъэхьыгъэ зэлукІэгъухэр Тыркуем икбалэу Стамбул и Адыгэ хасэхэм ащыкІуагъэх. Ахэм кІэщакІо афэхьугъэх мыш щыпсэурэ адыгэ кІалэхэу Чэтэо Ибрахымэрэ ЭнэмькІо Мэулидрэ. Ибрахымэ имылькукІэ купыр Тыркуем ыщэгъ.

Адыгем икІыгъэхэу зэлукІэгъухэм ахэлэжъагъэх Налбий ишъхэгъусэу Жаннэ, шІэныгъэлэжъэу ПэрэныкІо Къутасэ, Лъэпкъ театрэ иактрисэу Уджыхъу Марыет, телевидением илофышІэу Тпэшъу Светланэ ыкІи Налбий ипшъагъэу Бэлэ. ЗэлукІэгъухэр зэрищэгъэх Тпэшъу Светланэ. Ахэм поэтым фэгъэхьыгъэ гукъэкІыжхэр къащалоагъэх, иусэхэм къаджагъэх, Налбий

зэдэгущыІэгъоу дашІыгъагъэхэм ащыщ пычыгъохэр къагъэлъэгъуагъэх. Къуекъом иусэхэу Мэулид тыркубзэкІэ зэридзэкІыгъэхэм ежъ къаджагъ. Ибрахымэ адыгабзэкІэ усэхэр къылуагъэх.

— Къуекъо Налбий анахъ шІу слъэгъурэ усакохэм ащыщ. Сэ сизэхашІэкІэ ащ итхыгъэхэр анахъ къыспэблагъэх. КІэлэцІыкІухэм Иоф адасшІэ зыхьукІэ ахэр сэгъэфедэх, сакъыфеджыныри сикІас. Адыгабзэр зэгъэ-шІэщтмэ, ащ ыкупкІ унэсынэу уфаемэ, лъэпкъым игумэкІ пшІэ пшІоигъомэ, Налбий иусэхэм уаджэн фадэ, — еІо Уджыхъу Марыет. — Сэ сигуапэу зэлукІэгъухэм «Абдзахэмэ ян» зыфиІорэ тхыгъэм, усэхэм, поэмэхэм сакъыщеджагъ.

Гуфэбэныгъэ хэлъэу цыфхэр къытпэгъокІыгъэх, ашІогъэ-шІэгъонэу къытэдэлугъэх. Усэм сыкызеджэ нэуж ныбжъ хэ-кІотагъэ зилэ хьульфыгъэр къысэкІуалІи къысэлъэІугъ тхыгъэу сІэмэ ар естынэу...

Мыщ фэдэ зэлукІэгъухэр джыри Тыркуем щызэхашэнхэу агъэхъазырых.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Сурэтхэр зэлукІэгъухэм къащытырахыгъэх.

ТарихъымкІэ зэнэкъокъу

«Жизнь чередой выборов» зыфиІорэ зэнэкъокъур мы мафэхэм Мыекъуапэ щырагъэжъагъ. Тарихъым и Илгъэсэу Урысыем щыкІорэм ар фэгъэхьыгъ.

Зэнэкъокъум мурад шъхалэу иІэр къэралыгъом итарихъ ныбжыкІэхэмрэ Іагъахэхэмрэ анаІэ тырарагъэдзэныр, патриотизмэр ныбжыкІэгъухэм ащыгъэпытэгъэныр ыкІи къыткІэхьухьэрэ лІэужхэм ягражданскэ чаны-

гъэ зыкыгъэІэтыгъэныр арых.

Мыекъопэ къэлэ администратием СМИ-хэм зэпхыныгъэхэр адэшІыгъэнхэмкІэ и ГъэІорышІапІэ къызэрэщытаІуагъэмкІэ, къэлэ администрациер, ныбжыкІэ ИофхэмкІэ отделыр, Мыекъуапэ ичІыпІэ хэдзэкІо комиссие, лицееу N 34-р зэнэкъокъум кІэщакІо фэхьугъэх.

ЗэхэщакІохэм зэрагъэнэфадгъэу, Мыекъуапэ гъэсэныгъэмкІэ иучреждениехэм якІэлэ-

еджакІохэр ыкІи ястудентхэр зэнэкъокъум хэлэжъэнхэ амал яІ. Зэфэхьысыжхэр зышІышт жорим социальнэ плакатхэм ямакетхэр рахьылІэнхэ фас. НыбжыкІэхэм ятворчествэ едзыгъо зэфэхъафхэмкІэ къыраІотыкІын алъэкІышт: «Наша история — моя гордость!», «О выборах с улыбкой», «Репортаж с избирательного участка» зыфиІохэрэр, нэмыкІхэри.

ЛъэІу тхыгъхэр гъэтхэпэм и 20-м нэс аштэщтых. Зэнэкъокъум фэгъэхьыгъэ къэбарыр нахъ игъэкІотыгъэу Мыекъопэ администрацием ныбжыкІэ ИофхэмкІэ иотдел исайт ижтубгъотэщт.

ІЭШЪЫНЭ Сусан.

хэу, телефон гъэпцІакІохэм якъэбар ыгу къэкІыжыгъ ыкІи ыкІо фытеуагъ. Зэрэгугъагъэу Иофыр къычІэкІыгъ. ПсынкІэу а чІыпІэм щыІэ полицием иотделение макъэ рагъэлугъ.

Правэухъумакохэм оперативнэу Иофыр зэрэзэшІуахыгъэм ишІуагъэкІэ бзэджащІэхэм ягухэлъ къадэхьугъэп, ахьщэри алэкІэхьагъэп, ежъхэри къычІагъэщыгъэх.

Ны мылькур, ар зэрэбгъэфедэн плъэкІыщтыр

Мы Иофыгъом фэгъэхьыгъэ упчІэу къэуцухэрэм специалистхэм джэуапэу къаратыжыхэрэм тигъзетеджэхэр ащыгъэгъозэгъэнхэр лъытэгъэкІуатэ.

ИкІыгъэ илгъэсым игъэмафэ сызыщыпсэуштыгъэ чІыпІэр зэблэхьугъэ, нэмыкІ къалэ сыкІожыгъ. 2010-рэ илгъэсым тиунагъокІэ ятІонэрэ сабыир къытфэхьугъ ыкІи а сызыдэсыгъэ къалэм ны мылькур исертификат къыщысатыгъ. Джы сызыдэщыІэ хьугъэ къалэм унэ щытщэфы тшІоигъу ны мылькур къызыфэдгъэфедзэ. Ау мыщ тыдэмытхэгъэу ПенсиехэмкІэ фондм ичІыпІэ Къутамэ зыфэдгъэзэн тыфита? Сабыим ыныбжъ илгъэсищ мыхьугъэми, унэ тцэфыным пае ны мылькур къаІытхын тлъэкІышта?

ЧІыпІэу узыщыпсэурэм удэтхэгъэ-удэмытхэгъэм емылгытыгъэу, Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд и Къутамэу ащ цыІэм зыфэбгъэзэн плъэкІышт. А органым ежъ-ежъырэу зэригъэшІэщт о къытфэгъэхьыгъэ къэбарэу ищыкІагъэр.

Ау ятІонэрэ сабыим ыныбжъ илгъэсищ мыхьоу унэ рытцэфыным пае ахьщэр къыуатыщтэп. Унэ рытцэфыным фэшІ банкым чІыфэ къыІышъухьыгъэу щытмэ, ащ пэІужсгъэхъаным пае ны мылькур къызыфэбгъэфедэн плъэкІышт, сабыим ыныбжъ илгъэсищ мыхьугъэми.

Сишъхэгъусэрэ сэрырэ банкым кредиттІу къыІытхыгъ унэу тызычІэсыр нахъ инкІэ зэблэхъуным фэшІ. Джы ны мылькурмкІэ зы кредитыр ара ттыжын тызыфитыр, хьауми тІури ара?

Тлуми, цыми мэхъанэ иІэп. Иофыр зэлъытыгъэр а чІыфэхэр унэ

ишъуцэфыным фэшІ банкым къыІышъухьыгъэу зэзэгъыныгъэу ащ дэишъуиІыгъэм итымэ ары.

ПенсиехэмкІэ фондм «реконструкция» ыІомэ, сыда къыригъэкІырэр? Ны мылькурмкІэ тыфита тиунэ хэлъ шъхьаныгъупчъэхэр, унашъхьэр зэблэхъунхэ, газыр, псыр итщэн? Хьауми шІокІ имыІэу унэм иинагъэ хэбгъэхъон фая?

Мы гуыцІэм, «реконструкциям», имэхъанэ къыхиубытэрэр къэзыгъэнафэрэр ПенсиехэмкІэ фондм арэп, къэлэгъэпсынымкІэ Кодексыр ары нахъ. Ау гъэнэфадгъэр зы: «реконструкцием» унэм изытэт нахъ дэгъу тшІын закъор арэп къыкІырэр, ащ илэ метрэ пчъагъэми хэбгъэхъоныр, ар нахъ ин тшІыныр ары.

ТиунагъокІэ зы фэтэр хьурэ унэм тисыгъ. Нэужым «потребительский кредит» зыфалорэм фэдэ къаІытхи, фэтэрищэу зэхэт унэ тцэфыгъэ. Джы ятІонэрэ сабыир къытфэхьугъ, сертификатыри къытатыгъ. ТшІэмэ тшІоигъу а потребкредитыр ны мылькурмкІэ ттыжын тыфитымэ, хьауми ипотекар ара ахьщэр зыпэІубгъэхъан уфитыр?

А ахьщэ чІыфэр фэтэрыр ишъуцэфыным фэшІ зэрэшъуштэгъагъэр къэзыушыхъатырэ тхыль ишъуІэмэ, чІыфэм итыжъын ны мылькур пэІужсгъэхъан шъуфит. Ар къыщыгъэлъэгъогъэн ыльэкІышт чІыфэм щыцэу шъумытыжыгъэр зыфэдизымкІэ банкым справкэу къышъуитыщтым.

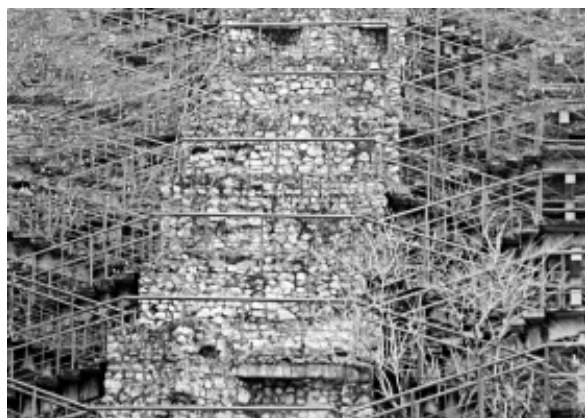
Зыгъэхъазырыгъэр ЖАКІЭМЫКІО Аминэт.

Лъагъор зэфэшІыгъ

Гъатхэм иапэрэ мазэ къыхэгъах нахъ мышІэми, кІымафэм иаужырэ мазэу мзаем (икъэІуакІэ мазэ Іай къыпшІозыгъэшІырэм) иуахьтэ зэрикІыгъахэр щыгъупшагъэу «кызецэкъэкІыжы» — осыр къесы, гъэм иуахьтэхэр лъыкІотагъэхэм фэд. Ау ащ бэп къыфэнагъэр, гъатхэми тетыгъор ыштэщт, чІыопсыри къэфэбэщт, бзыухэри къэбыбыжыщтых. Дунаир чыем кыхэушыкІыжыгъэм фэдэу ышъо зызэблихьушт — къушъхьэ мзэми уцышъор къыштэщт. Дэхэгъэм узыфищэщт, чІыпІэ гъэшІэгъонхэм зафэбгъэхьышт. Ащ фэдэ чІы-

пэхэм ащыщ псыхъоу Шъхьэгъуащэ лъэмдыжэу телъым узикІыкІэ, къушъхьэм хэт ресторанэу «Мэздахэм» ыльэныкІо удэзыщэерэ лъэоянхэр.

Рестораныр арэп тищыкІагъэр, ар зищыкІагъэр машинэкІи ащ екІолІэшъушт. Хьырахьышъэм фэдэу шІыгъэ лъэоянхэу къушъхьэм лъэсэу узэрыдэкІуаехэрэр ары зигугъу къэсшІырэр. Ар джы зэфэшІыгъ, гъучІ хьагъэ Іугъэ жьагъ утемыхъашъунэу. Зэхэтэкъоштым фэдэу изытэт дэи хьугъэшъ, урыдэкІоеныр шынагъошъ, зэфашІыгъ. ГъэцэкІэжыныхэр ищыкІагъэх. Ау

рагъэжъэщтых шъуІуа? Мыекъуапэ щыпсэухэрэми, хьакІэхэми а чІыпІэр якІуапІэу щытыгъ. ЛъэоянхэмкІэ къушъхьэм удэкІоенышъ, лъэгапІэм утетэу къалэм укъыхэплъэныр сыдигъокІи тхьэгъуагъэ... Ау лъагъор зэфэшІыгъ.

ХЪАРЭХЪУ Мурат.

Телефон гъэпцІакІохэр къычІагъэщыгъэх

АР-м и МВД ипресс-къулыкъу къызэрэтыгъэмкІэ, Кошхьэблэ районим ит къутырэу Игнатевскэм щыпсэурэ бзыльфыгъэм ителефон къыфыхтэохи, ыкІо гузэжъогъу хэфа-

гъэу, сомэ мин 60 ищыкІагъэу къыраІуагъ. КъыдэгущыІэхэрэр полицейскэхэу, ахьщэри зэригъэхьашт телефон номерыри ным къыгурагъэІуагъ. АІуагъэр зэкІэ лъэтемыгъэу ыгъэцэкІэгъа-

ЧЫНАЗЫР АЛЫЙ:

«Тигъогухэр зэрэщынэгъончъэщтхэм тыпылтыщт»

АР-м и МВД ГИБДД-мкӕ и Гъэлорышӕнӕ ипащӕ Чыназыр Алай джырӕблагъа гуыцӕгъу тызыфӕ-хъум гъогурыкӕном ишапхъэхэм зэхъокӕныгъау афашыгъэхэм, гъогухэм атехъухъэр хъугъа-шлагъэхэм лӕпсӕ шъхъалӕу ялӕм, ахэм, еж ишӕ-шыкӕ, узарӕпшӕуекӕощтым, ягухӕлхэм къа-тедгъагуыцӕгъа.

— Административнӕ хъу-кӕоныгъэхэм афӕгъахъыгъа Ко-дексым зэхъокӕныгъау фа-шыгъэхэм къадыхӕлтыгъау гъогурыкӕном ишапхъэхэр зыукъохӕрэм тазырӕу атыщт-хэр къалӕтыгъэх. 2012-рӕ илӕ-сыр къызыхъагъэм къыщы-ублагъау ахэм кӕуачӕ ялӕ хъу-гъа, — къӕуатӕ ащ. — Гуыцӕ-лӕм пае, светофорым е регу-лировщикым укӕон уфимы-тӕу къагъӕлӕгъау о утӕхъа-гъэм, сомӕ 1000 уагъащт. Нахъыпӕкӕ ар сомӕ 700 зэрӕ-хъуыцтыгъэр. «Стоп-линии» зы-фалорӕм дӕж укъыщымыуцӕ-мӕ, нахъыпӕкӕ зыпарӕ пты-щтыгъӕп, джы сомӕ 800 пла-хыщт. Транспортӕу уагъ ибгъ-шъын фау зытефӕрӕм гъогу зӕхӕкӕгъом дӕж гъогу ше-мытыгъэм, сомӕ 1000 уагъа-щт. Техническӕ уплӕкӕун-хэм шапхъау апылтыгъэхэм зӕ-хъокӕныгъэхэр зӕрафӕхъугъа-хэм ишъуыцгъуаз. Непӕ къыз-нӕсыгъэм ахэм атегуыцӕлх, джыри зӕлӕхъугъа горӕ афа-шыпӕкӕ енӕгуагъа.

— О ишӕлшыкӕ, тазыр-хэр къызӕрӕлӕтыгъэхэм ишӕуагъа къӕкӕощта?

— Гъогурыкӕном ишапхъ-хэр зыукъохӕрӕр нахъ пхъашӕу агъӕпщынӕх зыхъукӕ, хъу-кӕ-ныгъау ашӕырӕр нахъ макӕ хъунӕу гугъапӕ къеты. Гъогу-

хэм атехъухъэр тхъамыкӕ-гъохэм апӕшӕуекӕлогъӕномкӕ ари зы шыкӕ, ау... Шапхъ-хӕмрӕ тазырхӕмрӕкӕ цыфхэр бгъӕсӕнхӕ плӕкӕыщтӕп. Ин-спекторхэм акӕуачӕкӕи ащ хӕпшӕхъашъуыцтыр макӕ. Гъогурыкӕном ишапхъэхэр зыукъохӕмӕ ежымы, нӕмыкӕ-хэм и тхъамыкӕгъау къафихъын зӕрилӕкӕыщт цыфым къы-гурылӕн фае. Гуыцӕлӕм пае, ешъуагъау рулым кӕрӕтӕис-хъэрӕм зыпарӕ къыщымышӕ-гъэм, пшӕдӕкӕыж зыхъыкӕ иунагъа, къыпӕлӕгъа цыфхэм зӕрӕрӕу аригъӕшӕырӕр еж къыгурымылӕм, зыпарӕми гу-ригъӕлӕшъуыцтӕп.

— Тигъогухэм атехъухъ-рӕ хъугъа-шлагъэхэр сы-да анахъау къызыхъӕкӕ-хӕрӕр?

— Зӕфхъысыжхэм къыз-рагъӕлӕгъорӕмкӕ, гъогуры-кӕном хӕлажӕхӕрӕм, води-тельхэм и лӕсрыкӕом, зӕр-зекӕохӕрӕр зӕрӕмытӕрӕзыр къа-гурылӕз шапхъэхэр зӕрау-кӕохӕр ари анахъ шъхъалӕу хъу-гъа-шлагъэхэм лӕпсӕ афӕхъ-рӕр. Скоростым зӕрӕрагъахъ-рӕм, апӕкӕ къыкӕырӕ транспорт-тым игъогу зӕрӕтӕхъӕрӕм, апӕ рагъӕшъын фае гъогу зӕ-рӕрамытырӕм нахъыбӕу къах-кӕы. Икӕыгъа илӕсым лӕсры-кӕохэр гъогуыи 149-рӕ авто-

мобилым риутыгъахъу агъӕун-фыгъ. Ащ ызыныкӕ нахъы-бӕм еж лӕсрыкӕом ямыса-гъа ахӕл. Лӕсрыкӕо зӕпыры-кӕыпӕлхэм атехъухъагъэр 53-р ары. Кӕлӕцыкӕлхэр зыхӕфӕ-гъа хъугъа-шлагъэхэм къыз-ра-гъӕлӕгъорӕмкӕ, ахэм янахъы-бӕр пассажирыгъ. Мыщ дӕ-жым бгъаысӕнхъу хъухӕрӕр ны-тыхэр арых. Сыда плӕмӕ ахэр транспортым зӕригъӕпы-тыхъӕгъӕшт пкӕыгъохэр зӕра-мыгъафӕдӕхӕрӕм нахъыбӕу тхъамыкӕгъор къафехъы. Ащ елӕытыгъау, сабыйхэр зӕри-гъӕпытыхъӕгъӕштхэр къагъ-гъафыныр лӕф псынӕкӕп.

— Пчъагъэхэм къыз-ра-гъӕлӕгъорӕмкӕ, тигъо-гухэм хъугъа-шлагъау атехъухъэрӕр, ахэм ах-кӕуадӕрӕр, шъобж зыте-щагъэхэр нахъ макӕ хъугъах. Арӕу щытми, джыри лӕф зыдӕпшӕн щымылӕу плӕн плӕ-

кӕыщтӕп. ГИБДД-м сыд фӕдӕ пшӕрылӕ тапӕкӕ зыфигъауцужы-хӕрӕр?

— Адыгеим игъогухэм Уры-сыем игъогу пстӕумӕ афӕдӕу непӕ гумӕкӕыгъау къаты, ау дӕ-мыгъаыжышъун лӕфыгъау щылӕп. Анахъ шъхъалӕр цыф-хэр «кӕгъауцыгъӕнхӕр», шап-хъӕхэр уукъохӕмӕ тхъамыкӕ-гъау къызӕрӕпфихъыщтыр алъы-гъӕлӕсыгъӕныр ары. Транспор-тымрӕ лӕсрыкӕомрӕ язӕблӕ-кӕын хӕбзӕ гъӕнӕфагъа хӕлӕу дгъӕпсын фае. Гъогу хъугъа-шлагъау къытӕхъухъагъӕм, нахъ псынӕкӕу лӕпылӕгъу зӕрӕн-сыщтым, шъобж зытещагъа хъугъахэм зӕраделӕштхэм лӕф адӕтшӕн фае. Водительхэм и лӕсрыкӕомхэм язекӕон нахъ псынӕкӕу къафӕхъуным, ама-лышӕлхэр ялӕнхэм афӕшӕ на-хъыбӕу кӕуапӕхэр щылӕхӕмӕ нахъышӕ. Ащ пае схемӕхэр гъӕпсыгъӕнхӕ фае. Транспор-тым изекӕон уналӕ зӕрӕтебгъа-тыщт шыкӕлӕб, техникӕ зӕфӕ-шъхъафыб лӕхъаным къыз-дихъыгъах. Ахэр икӕу зӕрӕ-дгъафӕдӕштхэм тыпылтыщт. СМИ-хэм нахъ апӕблагъау лӕф адатшӕмӕ ишӕуагъа къӕкӕ-лӕу сеплӕы. Мыхэр гуыцӕлӕ за-кӕуу щымытӕу, зӕрӕдгъӕцӕ-кӕштхэм тызӕрӕпылтыр, ти-гъогухэр щынӕгъончъӕхӕу, ха-бзӕ ателӕу гъӕпсыгъӕнхэм ты-зӕрӕделӕжӕрӕр къыкӕлӕзгъа-тхъымӕ сшӕлӕгъа.

— Шъуигъуахъхэр къы-жӕудӕхъунхъу шъуфӕ-тӕло.

— Тхъауегъӕпсӕу.

Джыуыцӕгъэр
ХЪУТ Нӕфсӕт.

Ишъхъагъырӕ сурӕтыр лӕ-шъынӕ Аслъан къытырихыгъ.

Чыфӕхэм фӕдӕ къафахы

ОАО-у «Россельхозбанк» и Адыгӕ чыпӕ къутамӕ 2005-рӕ илӕсым икӕм къыщегъӕжӕгъау унӕгъо унӕ хъызмӕтым (ЛПХ-м) пылхӕм чыфӕхэр (кредитхэр) къаретых. Непӕ ехъулӕу а уахътӕм къы-кӕлӕцӕ чыфӕ зӕфӕшъхъафхӕу мини 5-м, пстӕум-кӕи сомӕ миллион 600-м ехъугъ республикӕм щара-тыгъэр.

Банк къутамӕу зигугъу къӕт-шырӕм илӕс пчъагъа хъугъау чыфӕхэр лӕзыхыхъу анахъ къахӕштхъу республикӕм ичӕ-пӕ зӕфӕшъхъафхэм ащӕпсӕу-хӕрӕр бӕмышӕу рагъӕблӕгъа-гъагъах. ОАО-у «Россельхоз-банк» и Адыгӕ чыпӕ къу-тамӕ ипащӕ игуадӕу Къумпӕл Тембот ахэм лӕшӕу зӕрафӕ-разӕхэр, ялӕфшӕнӕи зӕкӕ ра-хъухъӕрӕ гухӕлхӕм ягъӕцӕкӕ-ни гъӕхъагъэхэр ашашӕхӕм зӕрашӕлӕгъор къариуагъ, тап-кӕи ябанк дырӕлӕ зӕпхыныгъэр нахъ агъӕпытӕнӕу къаджагъ. Ябанк илӕс зӕкӕлӕыкӕомхэм къауӕлӕцӕ чыфӕхэр лӕзыхыхъ-рӕм шӕуафхӕм лӕапӕхэр ащ къаритыгъах.

— ОАО-у «Россельхозбан-

кым» къӕралыгъа ахъщӕ фӕ-шъхъаф чыфӕу аритырӕп, — къыщӕлӕуагъ зӕхӕхӕм Къум-пӕл Тембот. — Апӕрашӕу чыфӕхэр зӕттыхӕрӕр мӕкӕу-мӕщ хъызмӕтым фӕгъӕзагъэхэр арых. А отраслӕм хӕхъоныгъа егъӕшӕыгъӕным фӕгъӕхыгъа къӕралыгъа программӕм игъӕ-цӕкӕн тыхӕлажӕ. Анахъу лӕф зыдатшӕхӕрӕм ащӕщых унӕ-гъо унӕ хъызмӕтым фӕгъӕза-гъэхэр, мӕкӕумӕщӕшӕлӕ-фермер хъызмӕтшӕлӕхӕр, гъомылӕп-хъӕшӕ икӕи перерабатывающӕ промышленностым ипрӕдприя-тиехэр. Чыфӕу ятыгъӕм ипро-цент 70-м фӕдиз хъазыр зыте-фагъэхэр джахэр арых.

Ащ къыкӕырӕп ОАО-у «Рос-сельхозбанк» экономикӕм

инӕмыкӕ лӕзыныкӕохэм лӕф ащи-мышӕу. Юридическӕ ыкӕи фи-зическӕ лицӕхэм адӕлажӕ-зӕ, автомашинӕ зыщӕфӕнӕу фа-ехэм, ипотечнӕ чыфӕ штӕгъ-ным пылхӕм лӕпылӕгъу афӕ-хъуз, псӕолӕпхъӕхэр щӕгъӕн-хӕмрӕ фӕло-фашӕхэр зӕшӕохы-гъӕнхӕмрӕ афӕгъӕзагъӕхэм чы-фӕхэр аритхӕзӕ банкыр уни-версальнӕ мӕхъу. Ащ дакӕу ОАО-у «Россельхозбанк» цыфхӕм ядепозитхэр гъӕфӕд-гъӕнхэм лӕф дӕшӕ.

Зӕхӕхӕм шӕуафхӕмхэр щызӕратыгъэхэм ащӕщых рес-публикӕм къыгъӕгъунӕр чы-пӕм щыпсӕухӕр цыфхӕу зи-унӕгъо унӕ хъызмӕт, гуыцӕлӕм пае, мӕлхӕр е шыхэр щызыхъу-хӕрӕр, чыгулӕжыным ыкӕи фӕшъхъафхэм афӕгъӕзагъа-хэр. Ахэм чыфӕ банкым къы-лахы къодыерӕп, ядепозитхӕ-ри ащ къыщызӕлӕуахы. Илӕ-сыбӕр банкым лӕф дызилӕгъа-хэм ащӕштхъу анахъ къыха-гъӕцыгъэхэм ахӕфагъах Н. В. Маминыр, А. А. Борсӕр, В. Ю.

Соломатиныр, А. В. Хитровыр, В. Г. Меликовыр.

Ахэм ащӕштхъу Владимир Меликовыр ОАО-у «Бело-водье» зыфилорӕм ипащ, ту-ризмӕм хӕхъоныгъа егъӕшӕ-гъӕным, турист коттеджхэр къоджӕ псӕупӕхӕм, анахъу посӕлӕу Каменномоствӕм, ащӕгъӕпсыгъӕнхэм афӕгъа-загъ.

— Икӕыгъа илӕсым итхъу-хъагъ ОАО-у «Россельхозбан-кым» чыфӕу сомӕ мин 700 къылытхынышӕ, выставкӕхэр зыщызӕхӕтшӕштхӕ зал тшы-нӕу, — елӕ Владимир Мелико-вым. — Банкым илӕфшӕлӕ-хэр кӕхъӕ-лыхъ лӕф къыхъ-мышъу лӕпылӕгъу къытфӕхъу-гъах зӕкӕ тищыкӕлӕгъӕшт до-кумент зӕфӕшъхъафхэр охътӕ кӕкӕлым дгъӕхъазырынхӕмкӕ. Гъамафӕм иапӕрӕ уахътӕ ти-щыкӕлӕгъэр зӕкӕ банкым къы-тити, тызыфӕныкӕомшт псӕо-лӕпхъӕхэр тӕфӕыгъах. Джа-рӕуцтӕу тильӕхъанӕ диштӕрӕ унӕ дахӕ тшын тлӕкӕыгъа.

Владимир Меликовыр зипӕ-щӕ ОАО-у «Беловодье» зыфи-лорӕм нӕбгыри 10 щӕлажӕ, ахэм зӕкӕми зӕгурылӕжхъу, зӕдырагъаштӕу лӕф ашӕл. Зӕкӕ-ми псӕолӕшӕлӕ сӕнхъат зӕфӕ-шъхъафхэм лӕф арашӕшӕу загъӕсагъ. Ащ къыхӕкӕу унӕм ишӕн пае фӕшъхъаф лӕфы-шӕхэр ящыкӕлӕгъахъу зыкӕи хъугъап.

2011-рӕ илӕсым выставкӕ-хэр зыщызӕхӕштхӕ фӕ-шъхъаф залым ишӕн «Бело-водье» щыфӕжӕагъах. Ащ къыщагъӕлӕгъӕощтых пале-онтологием ипкӕыгъау зӕфӕ-шъхъафхэр. А унӕм идӕпкӕ къаӕтыгъахъу ышъхъау зы-щытыралхъӕм хъушт мӕфӕ ошӕлхӕм яжӕх.

— Джаруцтӕу тилӕфхэр дӕ-гъоу зӕпӕфӕхъшӕ, ОАО-у «Рос-сельхозбанк» зӕпхыныгъау дытилӕр зӕпыдгъауцтӕп, зӕкӕ унӕгъо унӕ хъызмӕтым пыл-хӕми, мӕкӕумӕщӕшӕлӕ-фермер хъызмӕтшӕлӕхӕми игъа афӕ-сӕлӕгъау фӕдӕ къафӕзыхъыщт чыфӕхэр а банкым къылахы-хъӕз ашӕнӕу, — елӕ Владимир Меликовым.

Лӕхъусӕжъ
Хъаджӕрӕтбий.

Адыгэ хабз

— Адыгэр къушхъэчлэс лъэпкь, ау ХитIум азыфагу къыхуагъ. Кавказ къушхъэхэр икушъэу, Хы ШыуцIэ Гуащэр икушъэпэсэу, Хым иубзэ Iушъэ-шъэ макьэрэ Хыуаеи игуих-гу-клаерэ икушъэ оредэу Адыгэр къэтэджыгъ, — къыщелэ авторым пэублэ гушъIэм. — Хыр инэдэпшъыпIэу, къушхъэр иухъу-маклоу адыгэм гъэшIэ тарихьыр къыкIугъ. Хыбэ зэпачыгъэу къарихьылIэгъэ лъэпкыбэмэ адыгэ нэпкыым гъурзэ шырадзыхыгъ. Ахэм къызыдахыгъ цIыф лъэпкыр акъылкIэ зынэсыгъэ гушъысэ Iаджи.

Чы Хъураеи шызеIорэ динишым ашыщэу гIур адыгэхэм аушэтыгъ. Христос гъунэнчъэ шIулэгъоу цIыф цыкIум фишIыгъэри, Мыхамэт пшэблэ тыгъэхъажым хилъэгъогъэ гукIэ-гъури Хымрэ къушхъэхэмрэ къызэпачи, адыгэм, гужьыдэгъэкI пщэсэу жъау къэзыгъэм фэдэу, зэгорэм къышхъарыхагъэх. Ау ахэр лъэпкь гъэпс, лъэпкь угъой амал адыгэм фэхъугъэхэп. Адрэ цIыф лъэпкьхэм зыкIэ афэдэу тхъабэ диным адыгэм ыпси лъагъо шыхищыгъ. А зэпстэум яфэм-бжыкым адыгагъэм, адыгэ хабзэм къытырихыгъ. Ау адыгэр лъэпкь хъугъэхэу, зы лъэпкыцIэ илэу ахэм арихьылIагъэти, адыгагъэм, лъэпсэгъэуцу адыгэ хабзэм, ишэсхэу а динхэр къэнагъэх.

Ижырэ адыгэм ынэгъу клэкIыгъэр бэ: ежъ илэрышI къэралыгъуи (Синдикэр), лъэпкь зэхэпхъэ хэгъэгуи (Боспор, Рим), жъугъэу Темыр Кавказым щызэблэкIыгъэ кошырпэсэхэри. А зэпстэум къахыжыгъэр — ицIыфышхъ. Адыгэм ышIошъ хъугъэ: цIыфыр къызкхонэжыштыр илIыгъ, ицIыфыгъ. Ащ шыкIэдзагъэу адыгэм ышхъэрэ илэпкьрэ дунаир къаришIэкIыгъ. Шыр, лIыр, Iашэр — зэкIужэу, зэдиштэу иадыгагъэкIэ, иадыгэ хабзэкIэ Шыу-зэкъо Шыу-къалэу адыгэр дунаим хэуцуагъ.

Илэс зытфыхкIэ узэкIэлэбжыкым, а лъэханым Адыгэ Республикэм и Президентыгъэу Шъэумэн Хъазрэт гуманитар шIэныгъэхэм апылэ республикэ институтым илофышIэхэм залокIэм, лъэпкыр къызэ-тенэнымкIэ зишIуагъэ къэкIошт тхылъэу «Адыгэ хабзэр» атхымэ, къызэрэджыгъэ-кIыштыр ыкIи зытхыгъэхэм шIухафтын зэраритыштыр къарилогъагъ. Ащ ыуж зэнэкъокъу шыкIэм тетэу шIэныгъэлэжхъэри тхакIохэри хэлэжэхэзэ я 5-рэ классым къыщегъэжыагъэу я 9-м нэс клэлэеджакIохэр зэреджэштхэ тхылъхэу «Адыгэ хабз» зыфиIорэр атхыгъ ыкIи Шъэумэн Хъазрэт иахъшэкIэ 2008-рэ илэсым къыдэкIыгъэх. Къыхау-тыным пае ахъщэу къытIупщыгъэм нэмыкIэу тхылъыр зытхыгъэхэм Шъэумэн

Хабзэм цIыфыр икъежъапI

Хабзэр цIыфым къыдежъэ, цIыфыр цIыфы хъуным ар изы амал. Хэбзэ гъэуцуным дэмылэ-жыагъэрэ хэбзэ гъэуцугъэм рымылэжыагъэрэ лъэпкь шыIэп. Лъэпкьхэр зэрэзетекIхэрэр а хэбзэ гъэуцугъэм къыдилъытэрэ шэн-зекIуакIэхэр зэрэзэфшъхъафхэр ары.

Ар къэзыгъэшъыпкьэрэ шысэ зытIу къэтхыи. ХъакIэмрэ бысымымрэ зэрэзэпэгъокIыштым къешIэкIыгъэ хабзэхэр лъэпкь пэпчъ икултурэ хэгъэшагъ. Ау а хабзэхэр зэбгъапшэмэ, бгъэ-шIэгъон фэдиэу зетекIых. Адыгэ хабзэр пштэмэ, мэфищэ шысыгъэ хъакIэр унагъом шыщ хъугъэу елгытэ. Ау арап лъэпкьхэм ашыщхэм яхабзэ пштэмэ, цIыфыр зы унагъом мэфишым ехъоу цыхъакIэн фитэп. Мэфищ зыте-кIыкIэ, тыгъуасэ ихъэкIэгъэ цIы-

фыр бысымым ыгъэнэгъоджэн-ри, шъобж рихынри, пыи ышIын-ри а лъэпкьхэм яхэбзэ гъэуцугъэ къырегъэкIу, ашкIэ фитыныгъэ кырыты.

Джыри зы шыс. Сыд фэдэ лъэпкь, сыд фэдэ зэмани бзыл-фыгъэр, нахыжыыр хэгъэ-ушхъафыкIыгъэу хабзэм къегъэгъунэх. Ау мы аужыр лъэханым, анахъэу я XX-рэ лIэшIэгъум, Европэм, Америкэм якъэралыгъо зэфшъхъафхэм еплъы-кIэ ямышIыкIэ шыуцугъэ хъугъэ: бзылфыгъэ хэклотагъэмрэ пшъэ-шъэ ныбжыкIэмрэ IофшIапIэм ипчъэ ихъагъу шызэрехьылIэхэмэ, пшъэшъэжыер къызэкIа-клоу, гъогупэр нахыжыым зыриткIэ, ашкIэ ыушхъакIугъэм фэдэу бзылфыгъэ нахыжыым къышхъэу. Бзылфыгъэ хэклота-гъэм ар иджагъо зэрэхугъэр къыхэщэу пшъэшъэ ныбжыкIэм къегъыни ылъэкIышт. Адыгэ хабзэр пштэмэ, сыдигъокIи нахыжыым тефэрэ шхъэкIафэр бзылфыгъэм фегъэшъуашэ.

Лъэпкь шыIэп укIытэр ымы-

шIэу. Ау гъэшIэгъоныр лъэпкь зэфшъхъафхэм ашIоукIытагъор зэрэзэфшъхъафыр ары. Гушъ-Iэм пае, Африкэм къыхуэхъэгъэ лъэпкьмэ ахэт мафэу шхэным те-укIытыхъэхэрэр: укIытэм къыхэ-кIэу чапэр зэхэу, шIункIы мы-хъоу Iанэ къаштэрэп. Ау а лъэпкь дэдэм ибзылфыгъи ихульфы-гъи шыгъын ашымыгъэу лъап-цIэу хэтынхэр къырагъэкIу, ащ теукIытыхъэхэрэп, сыда Iомэ лъэпкь зэрыхуэхъэгъэхэ чына-лээр дунаим ианыхъ фэбапIэмэ ашыщыш ары.

Ащ фэдэ, адыгэмкIэ гуащэр, нысэр, ар къэзыщэгъэ клалэр зэлъэхъанхэр укIытагъоштыгъэ. УрысхэмкIэ ащ зи хэлъэп, ар ялэпкь хабзэкIэ укIытагъоп, къэкIу. Ащ фэдэ шысэу бэ къэп-хын плэкIыштыр.

Арышъ, зэрэнафэу, зы лъэп-кым шIоемыкIур адрэм къы-ригъэкIоу, зы лъэпкыым цIыфы-шхъэрэ зэригъэлъэпIэрэ зекIуа-кIэр адрэм хэбзэнчъагъэу ылъы-тэу бэрэ мэхъу. Ар къызхэкIырэр, ыпшъэкIэ къызэрэщытIуагъэу,

лъэпкь хабзэхэр зэрэзэтемыфэ-хэрэр ары.

НэбгыритIу зы уахътэм зы чIыпIэм шызэлукIэмэ язэфышъы-тыкIэштыр, а нэбгыритIур зэрэ-зэбгъукIоштыр лъэпкь пстэуми хабзэкIэ агъэнафэ: бжым зэфашIышта, хъауми шIуфэс Iэпэ-убыткIэ зэпэгъокIыштхэ. Цыфхэр зэлукIэхэу шIуфэс зэрахы зыхъукIэ, алапэ зэрагъэубытыныр къызхэкIыгъэми тарихъ къэбар пылэ. Ижырэ-ижыжыкым нэб-гыритIу зызэлукIэкIэ, гухэлъ бза-джэ зэрэзэфырамыIэм ишыхъа-тэу зэрэIэгунэкIхэр зэрагъэлъэ-гъужыи фаеу алыгъэштыгъэ: «Мары, къеплъ, сIэгъу къабзэ, нэ-кIы, мыжъуи гъоий чIэлъэп, ул згъэузынэу гухэлъ сIэлэ» къы-рагъэкIэу алапэхэр зэфашъей, ащ шыгушIукIыжъхи, Iэщэ-игъэхэр зэрагъэубытыжыгъэу енгъуех. АрынкIи хъун. Ау щэч зыхэмылтыр — хабзэм икъежъа-пIэр цIыфышхъэр ары. Къызэ-рэтIуагъэу, хабзэр цIыфым илэ-шлагъ ыкIи цIыфым фэлорышIэ.

Ау ежъ цIыфыри цIыфы зы-шIыгъэмэ хабзэр ашыщ. Хэбзэ гъэнэфагъэм тетэу, шэпхъэ гъэ-уцугъэм рыгуаэзмэ, изекIуакIэ, ищылакIэ ащ ригъапшэмэ, игъо-гу ригъэуэнкIызэ, цIыфыр непэ къынэсыгъ.

Цыфыр цIыфы зэхъулIэгъэ нэшанэмэ апэрэр бэр ары. Бзэм имылэ шIэныгъэ шыIэп. Нэм ылъэгъурэ пстэури бзэм илэ гу-пшысэкIэ цIыфым зэрэгафэ. ЛъэпкьшIэныгъэ къэбарыр лъы-зыгъэкIуатэу, къыткIэхъухъэрэ лIэужжэм алызыгъэлэсэрэи бэр ары. Ау лъэпкь културэм изы Iахъэу хабзэр пштэмэ, ащ ыпсэ илэагъор — шысэр ары. Цыф къыхъэмэ узэрэфэтэджын фаер адыгэ унэгъокIоцI хабзэу сабы-им ынэгъу мафэ къэс клэкIрэмэ ашыщ. А зекIокIэ хабзэр нэры-лэгуы шыс.

УНЭРЭКЪО Мир.
Тарихъ шIэныгъэхэмкIэ кандидат, этнограф.

ГЪЫБЗЭМ ИХЪИШЪ

БЛАГЪОР ЗЫУКIЫГЪЭР

1991-рэ илэсым гъэзетэу «Адыгэ макъэм» «Благъор зыукIыгъэр» зыфиIорэ тхыгъэр Мыгу Хъазизэ къыригъэхъэагъ, ащ къэбарыр къыфэзыIотэгъэгъэ Гъошъо Юныс ыцIэ къыкIитхъэжыгъагъ. 2000-рэ илэсым «Мыгу зэшищмэ япшынальэкIэ» зэ-джэгъэхэ усэр «ГушъIэхэр — Мыгу Хъазиз, ореды-шор — ГъонэжыкIо Аскэр» ылоу ышхъагыкIэ тетха-гъэу къыхаутыгъагъ. 2001-рэ илэсым пынальээр авторым гъыбзэ ышIы-жыгъагъ. Гъэзетэу «Шапсугиэм» «ШэхэкIэй шыхъугъэ къэбар шыпкьэр» зыфиIорэ тхыгъэмрэ гъыбзэу «Шэ-хэпэ чынальээр къыухъумагъ» зыфиIорэмрэ зэготхэу зы нэклубгъом къыхъэгъагъэх.

Тхыгъэри гъыбзэри къызтегу-щыIэхэрэр клэкIэу шъугу къэд-гъэкIыжын. Я 19-рэ лIэшIэгъум иапэрэ илэсхэм псыхъоу Шахъ хы ШыуцIэм зышхыхъэлэджырэ чIыпIэм дэжъ къыздикIыгъэр

амышIэу благъо хэс хъугъагъэ. ШэхэкIэй дэкIынэу ежъэрэ цыфхэм къамыгъэзжэу, къэкIонэу къежыагъэхэри къынэмысыхэ зэ-хъур ары ар къызашIэгъагъэр.

Мафэ горэм АлэжыкIо Па-

АЛКЪЭС (Хъугъэ-шIэгъэ шыпкь)

хырэ ичэм къызыдэмыхъажым, ишхъэгъусэу Имысхъан къы-риIуи, лыхъуакIо ежыагъ. Лы-жыр кIэгужо зэхъум, нысэр лыыригъэжыагъ, ау тIумэ язи къа-гъэзэжыгъэп.

Имысхъан ышIэштыр ымы-шIэу ягъунэгъу лIыжэу Лъащэ-къом хъугъэр филогагъ. Лъащэ-къом тэмашхъэр къыугъой лыхъуакIо ежыагъэх. Пцел мэз цыкIоу Шахъ Iушъо Iутым блэ-гъошхо халъэгъуагъ.

Нэужым гъунэгъу чылэмэ адэхэмэ макъэ арагъэIуи, чэ-зыу-чэзыоу благъом лышIлэхъэу бэклаерэ хэтыгъэх. Цыфхэр хы-лущом къылухъэрэ къухъэхэм сатыу адашIынэу аIумыхъэжы-шъухэу, зекIонхэ амылэкIыжы зэхъум, зэпэгъунэгъу къуаджэ-хэм ялыкIохэр зэхэгущыIэжыи, благъор агъэкIодынэу тыраубы-тэгъагъ. Ар зыукIырэр псаоу къызэрэмынэштыри къагурыIо-штыгъ, къоджэдэхэм сатыушIы-ным къыхахырэ мылкъум ызы-ныкIо ащ иунагъо ратызэ ашIы-нэу зэзэгъыгъагъэх.

Апэу ЦокъэжыкIо зэххэу Аслъанчэрыерэ Зэчэрыерэ Iо-фыр зэшIуахынэу къоджэ уна-шъо ашIыгъагъ. Къыземызэгъы-хэм Мыгу зэшишым зафагъэ-зэгъагъ. ЗэлукIэм къыкIыжыкIи

къызэрашъыгъыгъэхэрэр нахы-кIэм зыфауагъэм, благъор ыукIы-нэу тыриубытагъ.

— Шъо унагъохэр, сабыйхэр шъуилэх, арышъ, сэры благъом пэуцужыи нэу къызтефэрэр, — ыIуагъ Алкъэс. — Къызэрэтшъы-гъыгъэхэрэр тымыгъэцакIэмэ, ти-лэпкьи, тьянэ-тятэхэри тэушхъа-кIух.

Блужырэ мафэм шэу яIэм анахъ дэгъум Алкъэс тетIысхыи, илэситIу зыныбжы быгъур зы-дыришажыи, исэшхуи ышти ежыагъ. Благъор зышальэгъугъэ чIыпIэм дэжъ шыт чыгъэшхом хъайуаныр рипхыгъ, ежъ бла-гъом лыхъоу ригъэжыагъ.

Псы ешъуагъэу мзым къэкIо-жыштыгъэ благъом Алкъэс къы-зэльэгъум, ыуж къыхагъ. Къыз-кIыгъэхэмэ, къыкIитхъужыи зы, блужыр зышъарапхыгъэ чIыпIэм къэсыгъэх. Благъом быгъур зе-лэгъум, къыгъэтIылыхъэу фе-жыагъ. Адрэр гуIэмэ, къычыхъэ-зэ, класэр зехум, чыгым на-тIэкIэ егъэкъугъэу уцугъэ. Ащ тефэу благъом хъайуаным ыко зыхигъэнагъ, Алкъэс благъом къечъалIи еуагъ, зэфэдитIоу зэпи-упкIыгъ.

Гъэзетэу «Шапсугия» зыфиIо-рэм къыхагъэм зэритыр Алкъэс шыр ригъэлъы, къызэмылтылэкIэу

благъом жэхыхыи, ышхъэ зэфэ-дитIу шъыпкьэм щызэгъуипкIы-гъэу ары.

Гъошъо Юныс зыкIэтхэгъэ статьяи мы хъугъэ-шIагъэр ятэ къыфэзыIотэгъыгъэгъэ Кобж ЛъэпшыкIо Мыгу Алкъэс илэ-гъоу шъыпкыагъэу къыщелэ.

ЯтIонэрэ Iотэжыыр Мыгухэм япхыгъ. ИкIыгъэ илэсым къуа-джэу ШэхэкIишхом иубилей хигъэунэфыкIы зэхъум, бжъэды-гъу Мыгухэр чылэм рагъэблэ-гъагъэх. Мыгу Алкъэс икъэ пэ-мычыжэу Мыгухъабл алоу къо-джэ цыкIу зэрэшысыгъэр къа-фаIотагъ ыкIи къарагъэлъэгъугъ. Ахэр унэгъо 300 фэдиэ хъушты-гъэх.

ХъакIэхэр Мыгу Алкъэс лIы-блэнагъэу зэрихъагъэм клэупчIа-гъэх, къэбарым шыгуаэзэхэми нэIуасэ афэхъугъэх. Ахэм къызэ-раIуагъэмкIэ, Алкъэс благъор тIо зэпиупкIыгъагъэп, ышхъэ пиуп-кIыгъагъ нахъ. Ар къарыушIоу шытыгъ. Блэгъуашхъэр зыпы-регъэх уж сэшхор чыгым тефэ-жыи, куоу хэхъэгъагъ.

Гъошъо Руслъан къызэриIо-жыгъэмкIэ, еджапIэм клэхэ ыкIи къэкIоужыкIэ зыхъукIэ сэ-шхом ыпакIэ чыгым къызэрэхэ-щырэр альэгъуштыгъ.

А чыгым шыблэр къеуи зы-зэгъеутым, сэшхор къыдзыжы-гъагъэуи къэбар шы. Ар хъугъэ шъыпкьэу озыгъаIорэр адыгэхэм «гъуцI зыхэлъым шыблэр ео» сыдигъуи зэраIорэр ары. Сэ-шхор ПсышIуапэ дэт музейм ра-тыгъагъэу Мыгухэм къафаIотагъ.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.
(Джыри къыкIэлыкIошты).

ТИЗЭДЭГУЩЫНЭГЪУХЭР

«Сыдигъуи типшъэрыл тыфэшьыпкъ»

— Сыд фэдагъэха шьор-
клэ, шъуитхылъ тедза-
плэклэ 2010-рә ыкйи
икйыгъэ ильәсхэр?

— 2010-рә ильәсым тиофхэр
аныхъ зэхъагъэху чыплэ кьин
титыгъ. Ар сэгъагъэр тызэмы-
жэгъэхэ пэрыохъуэхэр кьызэрэ-
кьокыгъэхэр ары. Зэмклэ ахъ-
щэу кьытфатгупщырэ икьоу
кьытлэкъагъэп. Ащ кьыхэкъэу
мэзибгъум кьыклоцлэ лъжапкъэу
тилэм ызыныкьо нахъ кьытаты-
гъэп. Ащ пае пенсием шылэху
лоф зышлэхэрэр мэзицэ яунэ
исынхэ фаеу хъугъагъэ. Ау тэ
тилажэ мы хъугъэм зэрэхэмы-
лъыр коллективым ышлэщты-
гъэти, бырсыр тазыфагу кьыхъа-
гъэп. Коллективым тхылъ те-
дзаплэр зэрагъэуцогъэ чыплэр
зэхышыкыгъ, ащклэ «тхыашъуе-
гъэпсэу» псэуэми кьалэжыгъ.

Ятлонэрэмклэ, кьин тлэгъу-
гъэми, кьыдэдгъэкъын фаер кьы-
зэрэтгэфэу кьыдэдгъэкыгъ.

— А чыплэ зэжъум сы-
дэуштэу шъуиуцагъа
ыкйи сыд хэкъыпъа фэ-
жъугъотыгъэр?

— Адыгэ тхылъ тедзаплэм
егъашлэм адыгабзэкъэ учебник-
хэр кьыдигъэкъыштыгъэх. Ау
2010-рә ильәсым зэрэ Урысыеу
унэшо гъэнэфагъэм тетэу шы-
клорэ тендер шыкълэр тэри кьы-
тэнэсыгъ. Хэгъэгум ис кьыдэгъэ-
клэкло псэуэри электроннэ шап-
хъэм итэу ащ хэлэжээнхэ алэ-
кышты. Заявкэхэр ащклэ авто-
матическэу кьэкълэх. Тендерыр
кьыдэзыхэрэр нахъ ахъщэ макъ
пэлухъэу лофыр зэшлэзыхын
амал зилэр ары.

Кьызэрэсйагъэу, мы кьежъэ-
гъэкъэ лофыгъом 2010-рә ильә-
сым щегъэжъагъэу Адыгэ тхылъ
тедзаплэри хэлажэ. АР-м ими-
нистерствэ зэфэшъафхэм (эко-
номикэмклэ, финансхэмклэ, хэ-
уынымклэ Комитетым) яшлэ хэ-
лэу ар зэкъэ зэшлэхыгъэ мэхъу.

Мы лофым кьыкълэкуагъэр —
Шытхалэ дэс бизнесменэу (ав-
томойкэр, кафе зыфэпшоштхэр
зилэр) тхылъ хэуыныри фэукло-
чынуу гугъагъэ, ежъ ифедэ хэ-
лэу. Ежъ кьызэрэшыхъугъэу зэ-
клэ хъазырэу, ухэмылэбжынуу
щытыгъэп. Хэуыны-кьыдэгъэ-
кыным зэкъэ материалхэр лы-
клэбгъэханхэ, фэбгъэхъазыры-
жынынхэ фэагъэ. Ащ фэдэ амал
имылэу кьычлэкыгъ. Икълэрыкълэу
зэкъэ тызэкълашэжы, тендерым
тыхэлэжэжы, титхылъ тедза-
плэрэ типографиерэ кьыдэдгъэ-
кыжыгъэх. 2010-рә ильәсыр
ыклэм фэклэуагъэу, класэ хъугъэу,
шэклогъум лофым тыфежъагъ.
Тиколлектив гузэжъогъукълэ
пшъэрылбъым игъэцэкълэн фе-

дактор шъхалэу Чэнышхэ Молидхъан гуцылэгъу ты-
фэхъугъ.

жъагъ. Тхъаумэфэ гъэпсэфыгъо
мафэхэми, чэшыри унэм зыдэт-
хыхъэзэ материалхэм лофышхо
адэтшлэжыгъ. Лъэпкыбзэмклэ
кьыдэкълэхэрэр ухэтми ппшъэ
ифэнэу зэрэшымытыр ащ кьы-
гъэнэфагъ, ары мышклэ хэкълэ-
жыплэ тфэхъугъэри.

— Икыгъэ 2011-рә
ильәсым сыдэуштэу
шъуимурадхэр шыклэ-
шъушыгъэха, сыда
аныхъ кьыжъудэхъугъэр?

— Икыгъэ ильәсыр зыпкъ ит
лофшлэгъу охътагъ тэрклэ. Ти-
план гъэцэкълэгъэ зэрэхъуштым
тыпылбъыгъ. Мыдэу лоф тшлэ-
гъэуи сэлъытэ. Адыгабзэмклэ
учебникхэр я 5-рә классым, я
6 — 7-рә классхэм ыкйи я 8 —
9-рә классхэм апае, авторыр
Даур Хъазрэт гъусэ куп кыгъоу,
кьыдэдгъэкыгъэх. Тамбыл Джан-
тыгъэ иеу «Тхыбзэ» ыкйи «Тха-
клэ зэрэзбгъэшлэшт шыкълэмклэ
тетрадхэр а I — IV-рә классхэм

Адыгэ Республи-
кэм итхылъ те-
дзаплэу ильәс
80-м ехъу гъо-
гур дахэу кьэ-
зыкълугъэм непи
ипшъэрыл гъе-
тыныгъэ хэлъэу
зыгъэцэкълэрэ
лофшлэп. Пэцэ
гупсэфи, кол-
лектив зэгурьлун
илэх.

Джырэ уахътэм
тхылъ тедза-
плэр зэрэхъу-
плэрэр, кьадэ-
хъурэр (е афэ-
мыгъэхъурэр),
ягъхэлхэр зэд-
гъашлэхэ тшлэ-
игъоу мы лоф-
шлэпэм ире-

рэм икьыдэгъэкълэн тиофшлэн
аныхъ чыплэшхо щеубыты. «Ти-
здателескэ портфель» шызэтэ-
угъоилэх, авторхэм кьытфахы-
хэрэр тэгъэунафых. Ащ ыужклэ
директорми сэри нэлуасэ за-
фэтэшы. Редакционнэ советэу
тилэм хэтхэм ашышхэми мы лэ-
пэрытхыхэр ятэтышъ еджэх,
яшлэшл-еплъыкълэхэр кьыралэ-
тыкълых е клэклэу кьатых. Худо-
жественнэ тхыгъэхэм уасэ афэт-
шы зыхъукълэ упчлэжъэгъу тэ-
шылх Мэшбэшлэ Исхъакъ, Шэ-
шлэ Казбек, Кошбэе Пшымафэ.

2011-рә ильәсым титхаклохэм
ямэфэкълэбэ кьыхэфагъ, хагъэ-
унафыкыгъэх. Юбилейнэ кьы-
дэкълэгъохэр ащ елбъытыгъэу бэу
тилагъэх. Апэдэдэ кьыхэзгъэщы-
мэ сшлэишгъор Мэшбэшлэ Ис-
хъакъ ильәс 80 гъэрэкълэ зэрэхъ-
гъэунафыкыгъэр ары. АР-м и
Правительствэ иунэшо гъэнэ-
фагъэкълэ ихэшыпыкыгъэ усэхэр
зыдэт мэфэкълэ тхылъитлу ыкйи
иromanэу «Джасус» зыфиорэр
кьыдэдгъэкыгъэх.

2010-рә ильәсым зимэфэкълэ ин
(ильәс 80) хэзыгъэунафыкыгъэ
Пэнэшъу Сэфэр итхылъ тызэры-
тыгъэ чыплэм кьыхэкълэу кьыт-
фидгъэкълэуагъэп, ар 2011-м,
«Мэлышъо зытелъэшъогъэ
тыгъужъ» ыцлэу кьыдэкыгъ.
Кошбэе Пшымафэ ильәс 75-рә
ехъулэу повесть ыкйи роман-
хэр зыдэтхэу «Зигъо мыхъугъэ
кьыпшлэри» кьыхэтыутыгъ.

Усаклоу Къумпъыл Къадырбэч
изэхъугъогъэ тхыгъэхэр — иусэ-
хэр, поэмэхэр зыдэтхэ тхылъитлу
2010-м ыкйи 2011-м кьытеты-
дзагъ, Еутых Аскэр иусэхэр,
поэмэхэр зыдэт тхылъэу «Хы-
рахышъ» зыцлэр кьыдэдгъэ-
кыгъ.

АР-м и Правительствэ Прэ-
зидентымрэ яунашъокълэ Къуекъо
Налбый ытхыгъэхэр урысыбзэ-
клэ томиш хъоу кьыдэдгъэкыгъ.
Ахэр зэкълэмклэ 8 зэрэхъурэр, ты-
псаумэ, адрэхэри ильәс зэкълэ-
лъыкълэхэм кьыдэкълыштых.

Хъурмэ Хъусен ильәс 65-рә
ехъулэу иromanэу «Тиурам ты-
гъэр кьышыкьокълэ» зыфило-
рэм иапэрэ тхылъ кьыхэтыутыгъ.
Емыж Мулиэт имэфэкълэ «Ты-
гъэм иадырабгъу» зыфиорэр
кьыдэдгъэкыгъ.

АР-м и Правительствэ Прэ-
зидентымрэ яунашъокълэ, Цуекъо
Юныс ильәс 70-клэ ихэшыпы-
кыгъэ тхыгъэхэр зыдэт тхылъи-
шым шышъу зы томыр кьыхэ-
тыутыгъ, я II — III-ри 2012-рә
ильәсым кьыдэкълыштых.

Хъурэшэ Султлан иromanэу
«Охътэ зэблэкълыхэр» кьыте-
тыдзагъ.

Къуекъо Асфар итхылъэу
очеркхэр, эссе зыфэпшоштхэр
дэтхэу «Пхъапкъэмэ ралъэсэ-
хыжы» зыцлэр кьыдэкыгъ.

Кьытхэмытыжъ тхаклоу, ти-
ныбджэгъу дэдагъэу, цыф зэхэ-
тыклэм фэлэзагъэу, адыггъэ-
цыфыгъэ дахэ зыхэлъыгъэ Хъа-
гъундэкъо Хъамедэ итхылъэу
«От Мамхега до «Мосфиль-
ма» зыфиорэр (ежъ кьышлэгъу-
жынуу зэрэмыхъугъэр тыгу
кьео) кьыдэдгъэкыгъ. Хъамедэ
лоф дэпшлэнклэ псынклэгъэ, гу-
шылэ лые ышлэшытыгъэп, зэрэ-
коллективэу агу ыштэу итхы-
гъэхэм лоф адашлэщтыгъ, бэ
зылэзгъугъэ, бэ зышлэрэ цыф
гъэшлэгъоныгъ, тхылъыри кьы-
дэхъугъ.

Икыгъэ ильәсым кьыдэкълэ-
гъэх урысхэу кьытхэсхэм ашыш-
хэм ятхылъхэри. Ахэр Елена
Рашевская иеу «Игра под на-
званием жизнь» ыкйи апэрэу Ни-
колай Рогачевым итхыгъэу «Зо-
лотые пески Енашино» зыфило-
хэрэр. Апэрэу кьыхэтыутыгъэ
авторыкълэхэри тилэх: Лышцэкъо
Ларисэ иусэ тхылъ цыкълэу «Мэ-
зэгурьысыр» кьыдэдгъэкыгъ.

Икыгъэ ильәсым адыгабзэкълэ
ыкйи урысыбзэкълэ кьыдэкълэу
журналикълэри, «Зэкълэны-
гъэр», «Жьогъобыныр», «Ли-
тературная Адыгея», «Родни-
чок Адыгеи» зыфилохэрэр, ре-
нэу кьыдэкыгъэх.

АР-м и Конституцие (фашы-
гъэ зэхъокыныгъэхэм ялбъыты-
гъэу) икълэрыкълэу 2011-м кьыте-
тыдзэжыгъ. Ащ лоф дэзышлэ-
гъэр Пэнэшъу Бамзэт.

— Тхъауегъэпсэу тызэ-
рэбгъэгъозагъэмклэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтым итыр: Адыгэ тхылъ
тедзаплэм иредактор шъхалэу
Чэнышхэ Молидхъан.

Редакциер: Чэнышхэ Молид-
хъан имэфэкълэ мафэ бэмышлэу
хигъэунафыкыгъ, псауныгъэ
пымтэ илэу, игъхэлхэр кьыдэ-
хъухъу, насынышлоу цылэнэу
тыфэлъало.

Клэлакълэхэр зэнэкъокъугъэх

Ильәс кьэс, шэны зэрафэхъу-
гъэу, Хэгъэгум иухъумакло и
Мафэ фэгъэхыгъэ зэнэкъокъоу
«А ну-ка, парни!» зыфиорэр
Адыгэкълэ шызэхашгъагъ. Ащ
кьалэм имызакъоу, кьуаджэу Хъа-
лээкъуае, кьуырэу Псэкъупсэ
адэт гурыт еджаплэхэм яапшъэ-
рэ классхэм ащеджэхэрэ клэла-
клэхэр хэлэжъагъэх. Ахэм ягу-
сагъэх кьафэгумэкълэхэрэ яныб-
джэгъу клэлэхэмрэ зыдэджэхэрэ
пшъэшъэжъыхэу плакат зэфэ-
шъафхэр зылыгъыгъэхэмрэ.

Клэлэцыкълэу-ныбжыкълэ спорт
еджаплэм испортзал шыклогъэ
конкурсыр гушылэ пэублэкълэ
кьызэлуйхыгъэ кьэлэ ДОСААФ-м
итхъамагъу Лъэхэтыкълэ Аслъан.
«Тинейшъу мафэ зыфэдэщтыр
зэлъытыгъэ, тикълэлы ныбжыкълэ-
хэр, — кьышылауагъ ащ ипсэлъэ

клэклэ, — тинейшъу зэнэкъокъоу
«А ну-ка, парни!» зыфиорэр ти-
кълэ зэрэщызэхатгъэрэр апэ-
рэп — ильэсипшл пчъагъэ хъу-
гъэ. Зыфэгъэхыгъэри шъошлэ —
Хэгъэгум иухъумаклохэм ямэ-
фэкълэ ары.

Тапэрэ ильәсхэм мыщ фэдэ
конкурсхэу шылагъэхэм афэдэу
нахъыжъхэу бэшлагъэу дзэм
кьулыкълэр дэгъоу кьышызы-
хы кьэзыгъэзэжыгъэхэри, не-
пэ тикъэралыгъо гъунапкъэхэр
щытхъу хэлъэу кьэзыгъэгъунэ-
хэрэри ахэтых. Джы чэзыур шъо
кьыштонэсыгъ. Мары, шъори
ильәс зытлу горэкълэ ахэм ачыплэ
шъуиуцощт, тикъэралыгъошхо
игъунапкъэхэр кьэшьуахъумэ-
щтых, тицыфхэр рэхатэу шы-
жъугъэлэщтых, жъугъэлэжъэ-
щтых, жъугъэлэсэуштых. Адэ а

пшъэрылбъышхохэр гъэцэкълэ-
гъэнхэм сыдэуштэу шъуфэхъази-
ра? Джащ иджуап зэгъэшлэгъэ-
ныр ары тинейшъу зэнэкъокъу
зыфэгъэхыгъэр. Сышъуфэлъало
ащ гъэхъэгъэшлэхэр шышъушлын-
хэу, теклоныгъэ кьышыдэшъу-
хынэу, дзэ кьулыкълэу ихынкълэ
кьэралыгъор кьызэрэшъушыгу-
гъырэ кьэжъугъэшышъыкълэ-
ным шъуызэрэфэхъазырыр кьы-
шыжъугъэлэжъонэу».

Джащ фэдэу, конкурсым ипро-
граммэ зэфэшъафхэм чанэу
ахэлэжъэнхэу, апкъышгъол зэрэ-
пытэр, дзэ кьулыкълэу ихынкълэ
зэрэфэхъазырыр кьышдагъэлэ-
гъонэу клэлэхэм кьафэлъэуагъ
кьалэм иадминистрацие ныб-
жыкълэ лофхэмклэ, физкульту-
рэмклэ ыкйи спортымклэ икоми-
тет ипашъу Хъакълэгъогъу Казбек.

ДЮСШ-м испортзал сыхъа-
титлум ехъурэ клэлэхэр спор-
тым ильәныкълэ зэфэшъаф-
хэмклэ альэкълэ кьамыганэу шы-
зэнэкъокъугъэх. Ащ хыхъэщты-
гъэх клэпсэм дэцохъоеныр, ав-
томатыр псынклэу зэхэхыгъэ-
ныр ыкйи зэхэлъхъажыгъэныр,
противогазыр гъэфедэгъэныр.

Судейскэ коллегиеу еджаплэ-
хэм яфизрукхэр, ДЮСШ-м итре-
нерхэр зыхэтыгъэхэр альпыплэ-
щтыгъ.

Жюрим клэуххэр зызэфехы-
сыжъхэм апэрэ чыплэр зыфагъэ-
шъошагъэхэр Напцэкълэ Бадурэ
зипэщэ апэрэ гурыт еджаплэм
икомандэ хэтэгъэхэ клэлэеджа-
клохэр арых. Ятлонэрэ чыплэр
зыхыгъэр Напцэкълэ Адамэ зи-
директор ящэнэрэ еджаплэм
икомандэ. Ящэнэрэ хъугъэхэр

Цыкълэ Нуриет зипэщэ гурыт
еджаплэм иапшъэрэ классхэм
ащеджэхэрэр арых.

Ежъ ышъхэкълэ зэнэкъокълэу
гъэхъэгъэ дэгъухэр шызышыгъэ
клэлэеджаклохэри кьыхагъэщы-
гъэх. Зэкълэмэ аныхъ дэгъоу зыкълэ-
зыгъэунафыгъагъэр ятлонэрэ гурыт
еджаплэм иклэлэеджаклоу Бжъэ-
шлэ Адам. Ятлонэрэ чыплэр зы-
фагъэшъошагъэр Хъалээкълэ
гурыт еджаплэу Шумэн Аскэр зи-
пащэм иеджаклоу Кучерен Адам.
Ящэнэрэ хъугъэр ящэнэрэ еджа-
плэм илыкълэу Лыхъукълэ Тимур.

Цыфыбэ дэдэ кьызэкълэуи-
гъэгъэ мэфэкълэ зэнэкъокълэу
кьагъэдэхагъэ лъэпкъ культурэм и
Унэ, кьалэм иеджаплэхэм кьары-
кыгъэхэ артистхэм кьатыгъэ
концертим. «А ну-ка, парни!»
зыфиорэр конкурсым пэрыт-
ныгъэр шызыубытыгъэхэм щыт-
хъу тхылъхэр, шлухъафтынхэр
афашыгъэх.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Уахътэм ыпэ итыгъ

Жишылэныгъэ лъагъо Иофшлэгъэ дэхабэ къытезынагъэу ыкIи шызилэу тиреспубликэ исыр макIэп. Мыхэм гуфэбэныгъэ лъэшэу, шIульэгъуныгъэ къабзэу, гугъэ инэу алэжыгъэхэм акIуачI непи тикъарыукIи тищылэклэ-псэукIэки нахь лъэпытэу тыкызытэтезыгъанэрэр.

1964-рэ илэсым Адыгэ къралыгъо кIэлэгъэджэ институтым ифизикэ-математическэ факультет сычIэхьагъ. КъыздычIэхьагъэхэм анахьыбэр апэрэу кьалэм къыдэфагъэу шытыгъ.

Мухътарэ дэгъоу тIлэхэр, лъэкъуацIэхэр, тыкызыдэ-кIыгъэ къуаджэхэр зеришIэрэм фэшъафэу, тятэ-тянэхэм ИофзышIащIэрэм, сабий пчъагъэу ялэм, унагъом игъот нэсыжъэу зацигъэгъуазэщтыгъ. А лъэхьаным Адэмые колхоз закъор ары колхозникхэм лэжъапкIэр ахъщкIэ къязытыштыгъэр, адрэхэр трудоденным бэрэ тесыгъэх. Къытхэтыгъэх стипендиэ сомэ 28-у къытатырэм фэшъафэу зы чыпыч илэс еджэгъум къызылэклэмыхъщтыгъэ студентхэр.

ТхьамыкIэр лъэныкIэ псэу-умкIи мэтхьамыкIэ нахь, бгъу горэмкIэ илофхэр нахь зэныфэхэу хьурэп. Къоджэ еджаплэхэм къачIэхыгъэ шIэныгъэр мэкIэ дэдагъ. Стипендиер бэмэ къахъыштыгъэп. Ар къарамытмэ, общежитие уасэу сомэ 3-рэ чыпыч 85-р зыфэтынэу тхэтыгъэр мэкIагъэ. Стипендиермэр общежитиермэр ягошыгъом мыхэр зэкIэ Мухътарэ къызэрэдилыгъэщтыгъэр тIлэхэтыгъыкIи унашъоу мы Иофшлэгъэ ышIырэр зэрэзэфэщтым хэти ицыхьэ пытэ тельгъ. Адыгэ кIалэхэмкIэ «зыкышшылэжэ» къыкIэу фэгъэжIотэныгъэ инхэр апэрэ уахътэм къытфийшы-щтыгъэх, тэри къэкIорэ сессием деканым ыпашъхьэ тыукIы-тэу тимууцожьыным фэшI зэ-

рэтфэлэкIэу тегу-гъуштыгъ.

Мафэ горэм еджэныр къэты-ухыгъэу общежитием тыкыэкIо-жызы, урамэу Жуковскэм тыкы-зышынэсыштым хьалыжъо гъэжъгъэ мэ IэшIу къыт-кIэуагъ. Ныбэ нэ-кIэу ащ «къыгъэ-ушыгъэхэм» студентхэм амакIи къыригъэIэтыгъ. Зым «тфы», адрэм «пшы», ящэнэрэм «щакIом иматэ илгыр зэкIэ зэдэсыдзэн» язэрэгъаIотыгъ. Зэх-Iаб-къызылэ-бэжъхи чыпыч 30 къаугъой, хьалыжъо гъэжъагъэ къэсхьынэу сагъэкIуагъ. ЩакIом ахъщэр зышестыштым Шъаукъо Мухътар ымакIэ зэхэсэхы: «ТIэкIу сэгIуIэ, Къэзанэр, уапэ сыбгъэкIуагъэм...». СызыфагъэкIуагъэр къэсщэфI тIэкIу сыкы-зылээкIуатэм, Мухътарэ джы-ри сыкыIуупIагъ. «Пирожокыр лъэшэу сикIас, себгъукIошъурэп. Ау сэ чIыпIэ горэм сымыкIо хъушгъэп. СэгIуIэ. Мыхэр шъумыгъэуцъыIыжъхэу шъу-шыхы» ыIуи къысIэкильхьэ-хи, псынклэу Iукыжыгъ. Мыщ фэдэ хьоршэр-тхьагъэпцIы-гъэ дэхагъэ горэ зыфимышIэ-гъэ студент къэгъотыгъо-ягъ. «Тхьаумафэм садэжэ шукъэ-кIуагъэмэ дэгъугъэ», арелэ Мухътарэ студент зауIэмэ. «Шыхьаф иIэн фае» аIозэ купышхоу кIуагъэхэм Мухътарэрэ ишъхьэгъусэу Зинаидэрэ къапэгъокIыгъэх. Мыхэм стырышс горэ агу шизэу ара-гъэшхын агу хэлгыгъ. Ар ра-мыгъэкъоу «кIалэхэм ашхын» алуи мыIэрысэрэ къужьэркIэ сеткэр къаушъи, общежитием

чIэс студентхэм къафарагъэ-хьыжыгъ. Мухътарэ ятэм фэдэу адыгэ кIалэхэм зэратегу-Iыхьэрэр студентхэми зэхашIэ-щтыгъ. Ежъхэри деканым «тя-тэкIэ» еджэщтыгъэх.

Хьаджэбый ыкIэ Мухътар пытагъэ зыхэлэ военнэ лётчи-кэу, заом имашIо щыпсыхьэгъэ офицерэу, илэпкь, ихэгъэу афэшъыпкIэ цыфхэр ыпIунхэ ыльэкIынэу зэрэщытыр къы-зыщылэгъуагъэр факультетым декан зыфашIыр ары. Мурэдэу Мухътарэ зыфигъэуцужыгъэм занкIэу екIунщтыгъ. ШIэныгъэ куу ялэу, Iэдэбны-гъэшхо ахэлэу, шыпкIаохэу, зыпылэ Иофыри, яльэпкIи шIу альэгъухэу, ашъокIи агукIи къабзэхэу, нэцIэки ямыIэу фэ-пагъэхэу, яунагъохэм афэшъып-кIэхэу, ягугъэ инхэм узыфа-щэу, яхэку, яхэгъэу афэгумэ-кIырэ адыгэ кIалэхэмкIэ фа-культетым ыльапсэ Шъаукъом егъэпытэ. Апэрэ кIэсэнэу иIа-гъэх лъэпкыым икIалэхэу Пэрэ-ныкIэ Вячеслав Исмахилэ ыкIор, Андырхъое Хьазэртал

Мыхьамодэ ыкIор, Курыжъо Юр Осман ыкIор, Мамый Казбек Сахидэ ыкIор, Нэшъульэ-щэ Амин Наво ыкIор, Беданэ-кIэ Къэплан Лыу ыкIор, физ-матым щеджагъэхэр зэкIэ «на-нэки» заджэщтыгъэхэ адыгэ бзылфыгъэу Шыжъ Сафет Мусэ ыпIхур. Адыгеим къы-тэджэрэ интеллигенциякIэм мыхэр лъэпсэ пытэ фэхъух. Мыщ дакIоу физматым адыгэ шIэныгъэлэжэ династиехэр къычIэхьох: Шъаукъо Мухътар ыпIхьоу Светланэ, Мамый Казбек икIалэу Даут, Беданэ-кIэ Къэплан икIалэу Мурат, Мыр-зэ Джумалдин ыпIхьэхэу Сусан-нэрэ Оксанэрэ, Ушхо Дамир икIалэу Адамэ, Лъэчъэ Вячеслав икIалэу Тимур. Мыхэр ятэхэм аготхэу университетым непэ щэлажэх. Илэс зауIэ-кIэ Адыгеим зэкIэ ит еджапIэ-хэм хьысапымкIэ, физикэмкIэ кIэлэгъэгъэ IэпIасэхэм ащы-рагъаджэхэу аублэ.

Шъаукъо Мухътарэ методи-ческэ пособиэхэмрэ ублэпIэ классхэм ащеджэхэрэм апае

хьысапымкIэ учебникхэмрэ Иоф адешIэ, къыдегъэкIых. Ащ да-кIоу, шIэныгъэхэм зыщахагъэ-хьорэ курсхэм къэкIорэ кIэлэ-егъаджэхэм адэлажэ.

Шъаукъо Мухътарэ иоб-раз икIоу къэтыгъэ хъушгъэп иунагъо игугъу къэмышIэу. 1939-рэ илэсым Пермь дэт фармацевтическэ къралыгъо институтыр кэзыухыгъэ шIэ-шъэжыгъеу Казакова Зинаида Афанас ыпIхьоу кьалэу Чкалов (Оренбург) къагъэкIуагъэмрэ адыгэ кIалэу мыщ дэт авиа-училищым щеджэрэ Шъаукъо Мухътарэр нэлэуасэ зэфэхъух. ЯныбжыкIэгъум зэфашIыгъэ гуфэбэныгъэ иныр мыхэм щэ-Iэфэхэ зэдагошыгъ. 1940-рэ илэсым зэшъхьэгъусэхэм Светланэ къафэхъугъ. Дэгъубэ-мэ уахагъадэми къахэпхынэу адыгэ бысымгощэ шыпкIэу Зинаидэ хъугъэ. Пчэдыжэ го-рэм Мухътарэ ИофшIэ ежъа-гъэу къыгъэгъэжы ишъхьэгъу-сэ зыфигъэзагъ: «Афанасьевна, мыхэм зэрысын ялэп, тIэкIурэ тэдэжэ шыIэштык. Афэсакъ». Игъусэхэр унэм ригъахьэхи, ежэ ИофшIэ еужырыгъ. Зи-наидэ джаушгъэу заочнэу еджэу сессием къэкIогъэ бзылфы-гъэу кIэлэцIыкIуищыр къызы-дэзышъагъэр (общежитиер агъэ-цэкIэжыштыгъ) хьакIэ фэ-хъугъ. Нэужым зэшъыпхъухэм афэдэу бэрэ мыхэр зэлыкIуа-гъэх.

Шъаукъо Мухътарэ ыльэ тыригъэуцогъэгъэ факультетым инэу икIэлэ пIугъэхэм зырагъэушъомбгъугъ. Джы ащ факультетитлоу зигошыгъ: зыр инженернэ-физическэ факультет, адрэр математи-кэрэ компьютернэ шIэныгъэ-хэмрэ яфакультет.

Гъэзет нэклубгъом цыфым ищылэныгъэ гъогу къышIоты-кIыгуау. Ар икIоу сфызэшIо-хыгъэп. Ау къасло шIоигъу Шъаукъо Мухътар Хьаджэбый ыкIом ригъэджагъэхэмкIэ бэрэ тыгу дахэкIэ зэрилыштыр!

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

Сурэтым итхэр: **Шъаукъо Мухътар студентхэм ахэт.**

ХЭДЗЫНХЭР

Къэбзэныгъэ ахэлъыным хэлэжъэщтых

Щыфхэм хабзэр аIэ илэу УФ-м и Конституцие егъэнафэ-ми, зы мэфэ закIом тифиты-ныгъэхэр ухыгъэ мэхъу Iломи хъушгъ. Хэдзыплэхэм тIагуалIи бюллетеныр къэмланэм зыдэ-тыдзэрэ уж хабзэм зи тIоф хэмылгыжъэу, зы нэбгырэм зэкIэри ыIэ илэу ыкIи ащ ре-нэу шъхьащэ фэтшIын фаеу зэрэхъужырэм тесэжыгъ. Арэу щытми, а мафэм бэ зэ-релгытыгъэр УФ-м и Прези-дент IэнатIэ фэбанэхэрэм азы-фагу илэ зэнэкъокъушхом джы нафэ къытфешIы. Арышъ, ты-макIэ къыкIэдаохэрэм уасэ афэтшIыным, тыгукIэ зыдед-гъаштэрэр къыхэтыным ипIэ-лэ шъхьаIэ къэсыгъ. Гъэтха-пэм и 4-м ыуж нафэ къэхъушгъ УФ-м и Президент IэнатIэ фэ-бэнэрэ кандидатхэм агитаци-оннэ ИофшIэнэу рагъэкIокIы-гъэм шIуагъэу къафихьыгъэр.

Непэ псэуэми къало хэдзын-хэм къэбзэныгъэ ахэлъын фаеу. Ар тэри, хэдзакIохэм, бэшхо-кIэ къытэлъытыгъ. Джащ фэдэу бэкIэ ашIуагъэ къагъэкIон альэкIышгъ Всероссийскэ об-щественнэ организациеу «Уры-сыем и юристхэм я Ассоциа-цие» зыфиIорэм ирегиональнэ къутамэу Адыгэ Республикэм шыIэм «Юрист ныбжыкIэхэм я Координационнэ советэу» щызэхэщагъэр зыхэлэжъэрэ движениеу «За чистые вы-боры» зыфиIорэм хэтынхэу агъэнэфэгъэ лъыплъахэм. 2012-рэ илэсым икыхьагъум Урысыем щызэхэщэгъэ а дви-жением мэхьанэ гъэнэфагъэ щыриI АР-м юрист ныбжы-кIэхэм я Совети. АГУ-м и юри-дическэ факультет яIэпыIэ-гъоу политическэ кIуачIэ го-рэми зыхэзымылгытэжъырэ лъыплъэкIо нэбгырэ 264-рэ

агъэнэфагъ. Хэдзынхэм япхы-гъэ правэм ыльэныкIэ спе-циалистхэр ыкIи Адыгэ Рес-публикэм хэдзынхэмкIэ и Гуп-чэ комиссие иIофышIэхэр яIэ-пыIэгъухэу юрист ныбжы-кIэхэр рагъэджагъэх. Япчъа-гъэкIэ нэбгырэ 25-рэ ыкIи ащ нахьыбэ хъухэу а купыр отряд 11-у гошыгъэ, отряд пэпчэ па-щэ иI. 2012-рэ илэсым гъэтха-пэм и 4-м ахэр хэдзыпIэ участ-кэхэм ащылэщтых, къэбза-гъэ хэлэу хэдзынхэр зэрэкIо-хэрэм лъыплъэщтых. Шып-къагъэ хэлэу, зэкIэми дэгъоу къагурылон альэкIэу ыкIи фи-тыныгъэм ишапхьэхэм ади-штэу хэдзынхэр зырекIокIы-хэкIэ ары ныIэп ахэр тэрэзкIэ залыгъэхэрэр.

ЛъыплъэкIо купым иIофшIэн зэрэзэхэщэгъэщтым ехьылэ-гъэ пресс-конференцие гъэтха-пэм и 1-м Координационнэ со-ветым Адыгэ къралыгъо уни-верситетым и Научнэ библио-текэ шызэхышгъагъ. Ащ хэлэ-жъагъэх, журналистхэм яупчIэ-

хэм джэуапхэр къаратыжы-гъэх Координационнэ советым итхьаматэу Къатбэмбэт Мура-тэ, проектым икураторэу Заце-пина Бэлэ, лъыплъэкIо купым ибригадирэу Слюсарева Оле-ся. Ахэм къызэралыагъэмкIэ, лъыплъэкIо купым хэхэ зы-шIоигъоу къыкIэлэIэIугъэр бэ хъуштыгъ, ау ежъхэм анахь дэгъоу алыгъэхэрэр къыхахы-гъэх. Юрист ныбжыкIэхэр дэгъоу рагъэджагъэх, хэдзын-хэм, правэм яхьылэIэ шэп-хьэхэм ыкIи лъыплъэкIо пшъэ-рылгыр зэрагъэцэкIэщт шIы-кIэм афагъэсагъэх. Бригадэхэм ахэт нэбгырэ пэпчэ зы участ-кэ щылэщт. Хьоршэрыгъэу хэпшIыхьан лъыплъэщтхэр зы-фэдэхэр ашIэшъ, ахэр амыгъэ-федэнхэм чанэу лъыплъэщтых, голосованием икIэуххэм яхьы-лэгъэ протоколхэр къалахы-щтых. Мыгъэрэ къызыхагъэщ-кIэ ыкIи ар чIыпIэм щыдэб-гъэзыжынын умылэкишгъ зы-хъукIэ, ыпшъэкIэ щылэ яор-ганизацие макъэ рагъэIушгъ,

ИлэпыIэгъу къызыфагъэхъушгъ.

«Лъыплъахэхэр зыдэщы-Iэштхэ участкэхэр нэбгырэ пэпчэ ешIа» зыфэпIощт упчIэм джэуап къыратыжъэу къызэра-IуагъэмкIэ, ащкIэ апэрапшIэ къызыпкырыкIыгъэхэр ежъ-хэр зышъышхэ кьалэм, къуа-джэм, къуатырым, станицэм щы-Iэ хэдзыпIэ участкэм лъыплъэ-кIо пшъэрылгыр щигъэцэкIэ-нэу гъэпсыгъэныр нахь шIы-кIэ дэгъоу зэралытагъэр ары. ЛъэныкIэ горэми зыдырамы-гъэхьыхэу, ежъхэм политическэ еплъыкIэу яIэм зыкIи емылгы-тыгъэу, ныбжыкIэ чаныгъэу ахэлгыр правэм ыкIи законом агъэнэфэрэ шапхьэхэр тыдэки-щыгъэцэкIэжыгъэнхэм пхьа-шэу фагъэIорышIэнэу загъэ-хьазыры.

ТэшIэ партие псэуэмэ ялы-плъахэхэр хэдзыпIэ чIыпIэхэм ащылэнхэу зэрагъэнэфагъэр. Ау къытшIошIырэп ахэм юри-дическэ ухъазырыныгъэ икIу ахэлъынэу. Арышъ, лъыплъэ-кIо ныбжыкIэхэу юридиче-скэ шIэныгъэ зилэхэм нахьы-бэу яшIуагъэ къэкIонкIи пшIэ-хэнэп.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ХЭТИ АЩЫГЪУПШАГЪЭП — СЫДИ АЩЫГЪУПШАГЪЭП

Лыгъэр аджалым щыщтэрэп

Хэгъэгу ззошхор зауыхыгъэм охытэшлӕ тешӕжыгъэм (илӕс 67-рә хушӕт), Хэгъэгум, ячӕлыгъу, лӕпкыбӕу ащ щыпсӕуэхэрэм яшӕхӕфитныгъэ апае псӕемылӕжыгъэу мамырныгъэм, Текӕоныгъэшхом апае зыпсӕ зытыгъэхэр хэти сыдигъуи щыгъушӕхэрэп, ахэр ныбжыгъуу цыф шӕжыгъэм кыхӕнагъэх.

Сыдӕушӕтӕу пщыгъушӕнӕ кӕлӕ ныбжыкӕлӕбзӕу, ныр тхӕлӕлӕу-лупчӕапчӕу, лыгъулӕмӕ, ӕз щифӕзӕ дӕкӕи, пыиӕжӕ жылым, нӕмыщыжӕ тхӕкӕлӕм апӕшӕуекӕлӕз, лӕыгъэшхо хӕлӕу фӕхыгъэ адыгӕ кӕлӕу, адыгӕ усаӕлӕу, Советскӕ Союзым и Лӕыхъужыгъуцӕлӕр (зыхӕкӕдӕгъӕ уж) кызыфагъэ-шӕшӕгъӕ Андырхӕе Хъусен Борӕжӕ ыкӕуу кӕзымыгъӕзӕжыгъэр.

Адыгӕ лӕжӕкӕлӕ унагъо кы-хъухъгъӕ Хъусен Тхӕр зӕчӕй усӕн инкӕ кӕтӕгъагъ. Я 7-рӕ классым исыгъ усӕхъу «Ащымыгъушӕжыгъэм», «Совет часовой», «Пачыхъӕм изман сишӕлӕкӕгъэр», «Щӕхурадӕ» зыфиӕхӕрӕр зетхым, Хъаткӕ Ахмӕд гушылӕн афишӕи, хӕку

гъӕзетӕу «Колхоз быракъым» гъэтхӕпэм и 30-м, 1935-рӕ илӕс-сым кызыыхаутхӕм.

Мы илӕс дӕдӕм кӕлӕлӕр Адыгӕ кӕлӕгъӕдӕжӕ техникум-ым чӕхъагъ. Хъусен ащ шы-зӕхӕцӕгъӕ литературнӕ круж-кым зыхаригъэтхӕгъ, чанӕу ащ иӕофшӕн хӕлажӕ, ыужыкӕ гъӕзетым пӕцӕ фашӕи. Адыгӕ педтехникум кызыеухым, Андырхӕе Хъусен адыгӕ гъӕ-зетым иредакцие ӕоф шишӕлӕгъ. Хъусен иусӕхэр гъӕзетым зӕ-кӕлӕтыкӕлӕу хиутыштыгъӕх, тхӕ-кӕлӕхӕм ӕзӕлӕкӕлӕхӕм, зӕхӕхӕхӕм чанӕу ахӕлажӕштыгъ.

1940-рӕ илӕсым Андырхӕе Хъусен дӕдӕм ащӕгъ. Сталин-град дӕт военнӕ-политическӕ училищым еджакӕ агъӕкӕуагъ. Дӕз кӕулыкӕур ыкхызӕ, итхӕ-ни лӕгъӕкӕуатӕ.

Заор кызыежӕм, апӕрӕ ма-фӕхӕм ар зӕуапӕм ӕухъагъ, снайпер движением кӕшӕкӕлӕ фӕхъуагъ. Зӕуапӕм шыхъурӕ-шышӕлӕхӕр гукӕ зӕришӕлӕ-жыштыгъӕх, такыкыпӕ зӕ-регъотӕу тхӕштыгъӕ. Джар ӕкӕхъуагъ ытхыгъӕх «Свя-зистхӕр», «Партизаным хъа-дӕгъур зӕриштагъэр», «Гӕлӕ

пшӕшӕжыгъэр» зыфиӕорӕ рас-каз кӕлӕкӕхӕр.

Ззошхом иапӕрӕ илӕс, лӕ-гъӕшхо зӕрихъӕзӕ, шӕкӕлӕгъум и 8-м, 1941-рӕ илӕсым фӕхыгъӕ. Хэгъэгум итхӕкӕлӕмкӕлӕ апӕ-рӕу «Советскӕ Союзым и Лӕ-ыхъужӕ» зыфиӕорӕ цӕ лӕапӕр Хъусен кыфагъӕшӕшӕгъ.

Хъусен зӕкӕмкӕи илӕс 21-рӕ нылӕп кыгъӕшӕлӕгъэр. Ау

фызӕшӕкӕлӕгъэр бӕдӕд — лӕ-гъэр аджалым ыкӕлӕу ышӕыгъ.

Хъакурынӕхъаблӕу Хъусен зышчышми, зышчыфӕхыгъӕ кӕу-тырӕу (Украинӕр ары) Дьяко-выми лӕыхъужыгъэр ащӕгъӕлӕ-плӕ, псаумӕ анахъ псауу алъы-тӕ, зыпсӕ цыф мин пчӕагъӕмӕ апае зытыгъӕ адыгӕ шӕаом мы чӕлӕлӕхӕм саугъӕтхӕр шы-фагъӕуцугъӕх. Шӕуджӕн рай-оным ит кӕоджӕшхоу Хъаку-рынӕхъаблӕ, Андырхӕе Хъу-сен зышӕапӕлӕгъу, зышӕагъӕса-гъӕм, лӕыхъужыгъэм илитера-турнӕ музей кышызӕлӕхыгъ, мыш лӕуужыкӕлӕхӕр лӕыхъужы-ныгъӕм шыфӕпӕлӕх, музейр цыф кӕуапӕ, анахъӕу мӕфӕкӕ мӕфӕ гъӕнӕфагъӕхӕм кӕарӕ-кӕых республикӕм ичӕлӕлӕ зӕ-фӕшӕхъафхӕм еджакӕлӕхӕр, Ан-дырхӕе Хъусен ишӕлӕкӕлӕ-гъӕм, иеджӕкӕлӕгъӕм, иунагъо, игъӕпсыкӕлӕ-шӕыкӕлӕгъӕм, усӕн ӕофыр кызырӕдӕхъуштыгъӕм зафагъӕнӕлӕуасӕ. Игушылӕ зӕ-ремышӕлӕжыштыгъӕм ишы-хъат Хъусен лӕыгу пытӕ илӕу, лӕыхъужыгъӕшхо зӕрихъӕзӕ зӕрӕфӕхыгъэр, пый купышхуи зӕрӕзыдихыгъэр.

Хъусен ежӕ шылӕзӕ тхыль

кыдыгъӕкӕлӕнӕу игъо фифагъӕп, ау адыгӕ усаӕлӕу, ащ иныб-джӕгъу шыпкӕагъӕу Жӕнӕ Къырымызӕ зӕкӕлӕ итхыгъӕхӕр кыуыгъоижыгъахӕи (ар зыпшӕ ифӕнӕуи непӕ бӕ шылӕп), Ан-дырхӕе Хъусен итхыльиш кыдыагъӕкӕлӕгъ. «Сӕ сиорӕд» (1946), «Орӕд кӕӕлӕшӕт» (1971), «Сыпсауу сышӕулыгъ» (адыга-бзӕкӕи урысыбзӕкӕи зӕголӕуу, 1976).

Ныбжыкӕлӕ патриотическӕ плуныгъӕмкӕлӕ Андырхӕе Хъу-сен иусӕ тхыльхӕм художест-веннӕ кӕуачӕу апкырылӕыр кыдалыгъи, Кубанскӕ комсо-молым ипремиеу Н. Остров-скӕм ыцӕкӕлӕ шытыр Хъусен 1970-рӕ илӕсым кыфагъӕ-шӕшӕагъ.

Андырхӕе Хъусен гъэтхӕ-пэм и 2-м, 1920-рӕ илӕсым кӕӕхъуагъ, шӕкӕлӕгъум и 8-м, 1941-рӕ илӕсым лӕыгъӕшхо зӕрихъӕзӕ заом шыфӕхыгъ. ... Хъау, хӕкӕдагъӕп, лӕыгъэр, псӕемылӕжыгъыныгъэр зыхӕ-кӕдӕнӕхӕ шылӕп, ахэр нӕпӕ гъӕ-дахӕх, лӕпкӕ гъӕдахӕх.

Хъусен игъӕшӕлӕ макӕлӕ пчы-кӕлӕ нӕфӕу блӕагъ.

МАМЫРКӕО Нуриет.

ГЪӕЗЕТЕДЖӕМ ИГУМӕКӕЫГЪОХӕР

Тиӕуашӕхъӕхӕр тичӕлыгу ерӕтых

Тӕ, адыгӕхӕм, ащ фӕдӕ на-сып Тхӕм кытитыгъ. Анахъ чӕлӕлӕ дахъу, дӕгъоу чӕлыгум илӕмӕ ащыш тисынӕу хъугъӕ. Ау сыда тӕ ащ фӕдӕу кытфи-хыгъэр? «Зыпари» плӕми ухӕ-укушӕтӕп. Тарихым шышӕу кӕатхыжыгъӕхӕрэм е кӕалӕтӕ-жыгъӕхӕрэм зызащыбгъӕгъуа-зӕрэм узӕгупшысӕрӕр, анахъ лӕшӕу кӕахъыгъэр зыми тӕ ишӕуагъӕ кытитӕгъӕкӕлӕнӕу е шӕу кытфишӕнӕу кызырӕ-тхӕмыхъагъэр ары. Кӕаӕлӕхӕ-рӕр зӕкӕлӕ зыгорӕм фӕягъ: е ти-цыфышӕхъ, е тичӕлыгу, е ти-былым.

Адыгӕхӕр ежӕ-ежыгъэр зы-горӕм екӕлӕхӕи е тебанӕхи езуа-гъӕхӕу, зӕрапхъуагъӕу тарихъу сӕ сшӕрӕм, сызӕджагъӕм са-щырихылаӕгъӕп. Ау кытте-бӕнӕн, кытӕзӕон, тызезыпхӕон пае сыдрӕ лӕхъӕни тыкӕна-гъӕп. Джы кызынӕсыгъӕм ӕб-жыб цыкӕлӕу ичӕлыгу кынагъӕм сыдрӕ лӕныкӕоӕи кӕебӕных, зӕкӕми зыгорӕ патхыгъӕу пы-лыых. Лӕпсӕкӕлӕдӕр кытфӕ-кӕоным ишӕнагъӕу типчӕ-шӕхъау ӕут, ау ащ ыгъӕгумӕ-кӕлӕр макӕлӕ.

Нӕмыц философ инӕу я 18-рӕ лӕшӕлӕгъум шылӕгъӕ Шӕ-пенгауэр итхыгъӕмӕ ащыш горӕм мырӕушӕтӕу кышӕло: «Лӕпкыгъэм икультураӕр ита-рихъӕр лӕпсӕкӕлӕд зыпшӕы-кӕлӕ, ежӕ лӕпкыгъери ахӕм адӕкӕлӕды». Арыба ащыгъум, шыпкӕмкӕлӕ, тӕри кытӕхъу-лӕрӕр! Апӕуцужыгъэм шымы-лӕу, афӕзымыгъӕгъуни кыт-хӕмыкӕлӕу тичӕлыгу зыфаехӕр зӕрӕфаехӕр рашӕыхъ, тита-рихъ зӕрӕфаехӕу зӕрагъафӕ. Мы чӕлыгум тимысыгъахӕу зытхыхӕрӕми уарехылӕлӕ, ты-кызыдикӕлыгъэр сшӕрӕп нахъ. Уашӕом тыкӕфӕхыгъа? Ре-волюцием ижӕ тыкыхыгъа?

Мары «ӕуашӕхъӕр атӕых» тӕлӕш, тӕгушӕ. Гъӕшӕлӕгон-хӕр кӕачӕлахых. Кӕачӕлахыхӕу сӕшӕлӕ, ау сыд ащ кыкӕлӕлы-кӕлӕрӕр? Зытыгъӕм фӕдӕшхо кыфыхъӕкӕи ахышӕкӕи, мыль-кукӕи, цӕрыло хъунымкӕи. Адӕ сыд тӕ кытфӕнӕжыгъэр? «Зыпари» плӕми ухӕукушӕтӕп. Чӕнагъӕ тымышӕымӕ, лӕп-кыгъэмкӕлӕ фӕдӕшхо кытфи-хъӕу сшӕрӕп. Ахэр тичӕлыгу

екӕлӕдыкӕых, ауми тӕ гушӕхъ-лӕжыгъӕ нахъ, двореци, замо-ки, кӕӕлӕ тегъӕпсыхъагъаи ти-лагъӕхӕп. ӕуашӕхъӕр затӕыхӕ-кӕлӕ, чӕлыгум ар щиз ашӕыжы «щытыгъа, шымытыгъа?» плӕу. Сыда кытфӕнӕжыгъэр? Зы-пари! Тиисп унӕхӕми джар кӕахъулаӕгъ. Ахэр шӕлӕ пчӕагъӕ хъуштыгъӕх, джы «зы, тӕу» плӕзӕ кӕӕплыгътӕн плӕӕкӕышӕт кӕнагъэр. Илӕсишӕрӕр шӕ-ныкӕорӕ нахъ имысыгъӕм тӕ титарихъ зӕрагъафӕ, хышӕхъ-хӕр зӕхӕлӕхъӕх, цӕхӕр икӕры-кӕлӕу аусыжыых. Мары уегъӕ-тхыо Краснодар телевидением кытырӕмӕ узӕплӕыкӕлӕ. Та-мань (Темӕн) — илӕс мин зытӕу хъугъӕу адыгацӕл зилӕр Атамань хъугъӕ! Зӕкӕлӕри ащ егъӕразӕ!

ӕуашӕхъӕм кӕафӕзгъӕзӕ-жыгъэм. Сӕ сыфитыгъӕмӕ, зы ӕуашӕхъаи ӕзгъӕтӕыштыгъӕп: на-хыбӕр бӕшӕлагъӕу зӕрапхъо-гъах, археологиемкӕлӕ хъӕтӕ шӕлагъӕ материал кӕатырӕп. ӕуашӕхъӕр зызӕтыратӕкӕогъӕ уахътӕм елӕтыгъӕу яшӕыкӕи, ачӕлӕыри а зыр ары. Ау ыпӕ-кӕлӕ кызырӕшӕысӕуагъӕу, ар зы-тӕырӕмӕ фӕдӕшхо кӕафӕхы. Зыфаехӕр зычӕлахӕкӕлӕ, адӕр кӕанӕрӕм кырыкӕлӕштыгъэм зы-пари ыгъӕпӕжыгъэр. Сӕшӕлӕпӕ Тыркуем ащ фӕдӕу шӕтӕыгъӕ ӕуашӕхъӕм музейхӕр атыра-шӕыхъагъӕхӕу цыфхӕр зӕра-рагъӕплӕыхӕрӕр, ахэр зылӕу-жыгъор кӕафӕуатӕ, тӕтыехӕр чӕым шизы ашӕыжыых.

Гушӕлӕхӕрӕр шылӕх, ахэр ра-

укӕбзыкӕыхӕмӕ, зи гумӕкӕи кӕӕнӕштӕп: шылагъӕп, исы-гъӕп, альӕгъугъӕп. Сшӕрӕп тӕ, адыгӕхӕм, тызӕрӕбылымӕу ду-наим тызфӕтетыр, ӕуашӕхъӕ-хӕр зӕтӕзытӕкӕуагъӕхӕр тӕры-мырӕу, ачӕлӕлыи тӕлоф зи хӕ-мыльӕу, зӕ кӕахыгъӕ закӕлӕу, кӕаӕлохи тичӕлыгу рашӕыхъӕгъӕ закӕлӕу!

Адыгӕ чӕлыгур нахъ гъӕтӕы-лыплӕлӕ дӕгути, адыгӕхӕри нахъ цыхъӕшӕлӕгъути, зӕкӕлӕми ӕлӕр кӕахыгъаи, гъӕтӕылыплӕ та-шыштыгъӕ! Тӕри шӕушӕу афӕ-тыухъумагъ, джы фаехӕу зы-щыхъурӕм апӕтӕгъоых, ӕтӕты-жыых. Адӕ тӕ сыд тылӕжыгъ-гъэр? Дунаим уашӕом ӕугъо кӕдгъауу тызӕрӕтетыгъӕм нӕ-мыкӕлӕ зи ӕшӕлагъӕ тӕлӕба? Тилӕр тӕ зӕрӕтиер хӕта кӕзыгушы-хъатын фаер? Тыдӕ шылӕха ти-цыф гъӕсагъӕхӕр?

Цыф лӕпкӕу «Нарт эпо-сыр» зӕхъзылӕхъагъӕм кӕуачӕу илагъэр кӕӕлӕгуау. Адӕ «Шӕы-пкышӕр»? Ар энциклопедие псау мӕхъу. Уфаемӕ шыпкы-кыш, уфаемӕ шыпкышӕпшӕ, уфаемӕ шыпкышӕ зӕпыгъӕ-щӕагъӕу кыуаӕлӕн альӕкӕы-штыгъ. Шӕлӕныгъӕм илӕзны-

кӕо пстӕури ащ кӕеубыты, кӕкӕлӕу, гушылӕ зытӕкӕлӕ шып-кӕр кӕӕло. Ары шӕхъаем, уилӕр кӕӕбгъӕгъуенӕн фаеба! Нӕмыкӕ лӕпкыгъӕм ӕбгъӕшӕн фаеба! «Адыгӕ макӕм» уры-сыбзӕкӕлӕ кыыхыутырӕ «Лики адыгского прошлого» зыфи-ӕорӕр ашӕкӕлӕ ӕпылӕгъу дӕгу. «Афӕрым!» есӕлӕ Хъоткӕом. Мыш кыыхыутыгъӕр бӕ ӕджӕ-рӕр, ӕжӕрӕр, адыгабзӕкӕлӕ еджа-кӕлӕ зӕзыгъӕшӕнӕу зынасып кымыыхыгъӕхӕмкӕлӕ ӕпылӕ-гъушху! Адыгӕ гъӕзетыр алӕ-кӕлӕлӕ хъумӕ, ежӕ-ежыгъӕу адыгабзӕкӕлӕ кӕеджӕнӕу зӕзы-гъашилӕ зышӕлӕигоу гори кӕа-хъӕкӕлӕн.

Арышӕ, ерӕтых тӕуашӕхъӕ-хӕр тичӕлыгу, ахэр тӕтӕжӕмӕ кӕаӕлӕныжыгъӕх, ахэр тӕ-тиех. «Шӕопсӕу!» ӕплӕнӕу ӕфӕ-шӕуаш Нӕсрӕн иӕуашӕхъӕ зӕ-тӕзытӕкӕожыгъӕхӕм. Ащи ӕкскурсиехӕр ашӕзӕ ашӕынӕу дӕгъӕсын тӕӕкӕлышӕт. Ижыкӕлӕ зӕрӕштыгъӕу, кӕаӕлӕрӕр пӕпчӕ чӕлыгу ӕбжыб зытыритаӕкӕкӕлӕ, тӕлошхъӕ лӕапӕ лӕӕпӕ-лӕагъу тичӕлыгу кыуцӕожышӕт.

ХЪАУДӕКӕО Сар.
Мыекъуапӕ.

ИСКУССТВЭМРЭ ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМРЭ

Тыгъэу къэшлӕтырэм фӕогъадэ

Къоклӕм щыпсӕурӕ лӕпкӕхэм искусствӕ-хэмкӕ я Къэралыгъо музей икӕутамӕу Мыекъуапӕ дӕтым къыщызӕлӕхыгъӕ къӕгъӕлӕ-гъоныр тарихым епхыгъ. Къӕбӕртӕе-Бӕлкъарым исурӕтышлӕху Андрей Колкутиным, Александр Яниным, Шамый Руслӕнӕ, Юрий Чеченевым ялофшлагъӕхэм уяплӕызӕ уахътӕм диштӕу уагъӕгъу-пшысӕ, блӕкӕгъӕ илӕсхэм уафызӕплӕкӕжы.

Къӕгъӕлӕгъоным икӕызӕлӕхын фӕгъӕхыгъӕ зӕхӕхэм къыщыгъу-шылӕгъӕх Адыгэ Республикӕм культурӕмкӕ иминистрӕу Чӕмышгъо Гъазый, АР-м и Лӕпкӕ музей идиректорӕу Джыгунӕ Фатимӕ, нӕмыкӕхӕри. Зӕхӕхэм хӕлӕжыгъӕх АР-м исурӕтышлӕм я Союз итхӕматӕу Хъуажӕ Рӕмзӕнӕ, сурӕтышлӕ ыкӕи архитектор цӕрылӕу Бырсыр Абдулахъ, культурӕмрӕ искусствӕмрӕ зышлӕгъӕшлӕгъонхӕр.

Къоклӕм щыпсӕурӕ лӕпкӕм искусствӕхэмкӕ я Къэралыгъо музей икӕутамӕу Мыекъуапӕ дӕтым идиректорӕу Кушгъу Нӕфсӕт, ащ игуадзӕу Пӕнӕшгъу Руслӕнӕ, музейм илофышлӕу Хъокӕ Ларисӕ, зӕлӕшлӕр сурӕтышлӕ-модельерӕу Стӕлшгъу Юрӕ, фӕшхӕфхэм къызӕрӕтӕлӕуагъӕу, ащ фӕдӕ къӕгъӕлӕгъонхэм плуныгъӕ мӕхӕнӕу ялӕм зыкӕлӕты. Къош республикӕм исурӕтышлӕхэм ягупшысӕ щылӕныгъӕм зӕрӕщыпхыращӕрӕм осӕ хӕхыгъӕ фӕшлӕгъӕн фӕе.

Лӕпкӕм ылӕжыгъӕр чӕинӕу зыригъӕжӕкӕ, ар къызыхӕкӕырӕр зӕгъӕшлӕгъошлӕ. Чӕунӕрӕр угъо-

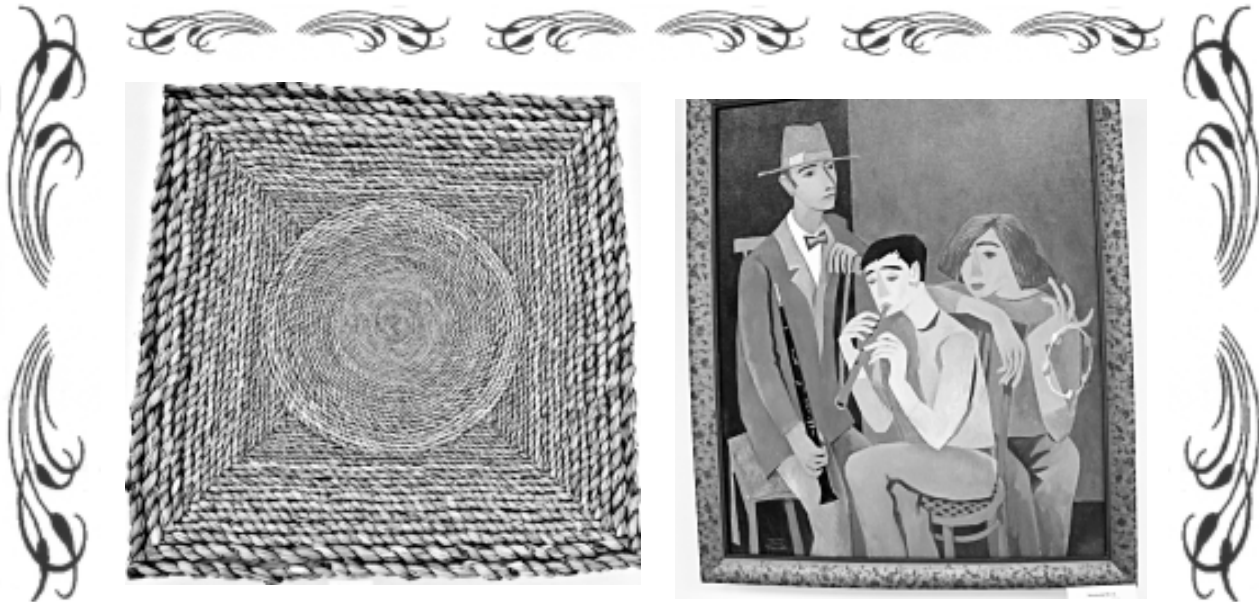
ижыгъӕным пӕе лӕфыр сыда къы-зыщӕбӕгъӕжӕщтыр? Мылӕкоу ащ пӕлӕхӕщтыр гъотыгъуае зӕрӕхӕр-рӕр къызыдӕплӕйтӕкӕ, щылӕныгъӕм «ушылӕлӕхӕщтыр», кӕуапӕ къыщыозымытыщтыр макӕп.

Къӕбӕртӕе-Бӕлкъарым исурӕ-тышлӕхэм ялофшлагъӕхэмкӕ щылӕныгъӕр къӕлӕгъӕ. Жанрӕу комедиер зы-

щӕгъӕфӕдӕр чылӕхӕри олӕгъӕх. Шуаблӕхӕр зышлӕр Р. Мӕзлӕу-кӕор ныбжыкӕ. Исӕнӕхӕт хӕшлӕкӕ ин фырил. Шуаблӕхӕр дӕпкӕм пы-лӕгъӕх, лӕгъупхӕх. Тыгъӕр су-рӕтӕу зӕришлӕр шылӕлӕм узыфе-щӕ. Хъуауеу гъӕпсыгъӕш, тыгъӕм инӕбзыхӕр къызӕрӕшлӕтыхӕрӕм уягупшысӕ, тыгъӕм уеплӕызӕ лӕп-кӕм къыкӕлӕгъӕ гъогум гукӕ зы-фӕогъазӕ.

Къош республикӕм исурӕтышлӕхэм ялофшлӕгъӕи 100 фӕдиз музейм тхӕмӕфитӕм къыкӕлоцӕ къыщӕгъӕ-лӕгъошцӕ. Зӕхӕшӕкӕлӕхэм искусствӕр зыкӕлӕсхӕр рагъӕблагъӕх.

Сурӕтхӕр къӕгъӕлӕгъоным къы-щытырахыгъӕх.

ТИКОНЦЕРТХӔР

Артист цӕрылӕхӕр зыхӕлӕжӕхӕр лӕфтхӕбзӕу «Урысыем имӕкӕ жъынчхӕр» зыфилорӕр 2010-рӕ илӕсым къыщыублагъӕу зӕхӕщӕ. Хӕгъӕгум ишӕолӕырхэм яартистхӕр, Дунӕе фестивалӕхэм, зӕнӕ-къокӕухэм щытхӕуцӕлӕхӕр къащыдӕ-зыхыгъӕхӕр ащ хӕлӕжӕх. Адыгэ Республикӕм и Къэралыгъо филар-моне щыкӕлӕгъӕ концертм Майя Барковскаямрӕ Алексей Дедовымрӕ зӕлӕшлӕрӕ оперӕхэм ащыщ арие-хӕр къыщӕлӕуагъӕх.

Москва итеатрӕу «Геликон-опе-рӕм» иартистхӕу, Дунӕе зӕнӕкӕ-къухэм ялауреатхӕу Майя Барков-скаямрӕ Алексей Дедовымрӕ ис-кусствӕм щыцӕрылӕх. ӕкӕлӕ хӕ-гъӕгумӕ ащылӕгъӕх, Урысыем щы-зӕхӕщӕрӕ концертхэм бӕрӕ ахӕлӕ-жӕх. Адыгэ Республикӕм и Къӕ-ралыгъо филармоне исимфониче-скӕ оркестрӕ игъусӕхӕу М. Бар-ковскаямрӕ А. Дедовымрӕ Мые-къуапӕ къыщӕтыгъӕ концертыр пчыхӕзӕхӕхӕ гъӕшлӕгъон дӕдӕу тызыхӕлӕжыгъӕмӕ ятӕгъаппӕш.

Макъӕр псыхӕгъӕу, музыкаль-нӕ произведениеу къӕлорӕм куп-кӕу илӕр къыплӕгъӕлӕсы ашлӕи-гъоу искусствӕм иамалхӕр зӕрагъ-фӕдӕхӕрӕр гъӕшлӕгъонӕу гъӕпсы-гъӕ. Артистым мӕкӕ дахӕкӕлӕ орӕд къылӕн елӕжымы, къедӕлӕхӕрӕм агурымылӕу, лӕшӕу къыщымыт-хӕхӕу къыхӕкӕлӕ. Майя Барков-скаямрӕ Алексей Дедовымрӕ ащ фӕдӕ гушшысӕхӕр зыдафӕгъӕхӕу арти-стыр артист шыпкӕ зышлӕрӕ хӕкӕлӕлӕхӕр къагъотых.

Классикӕм хӕхӕгъӕ произведе-ниехӕу Сергей Рахманиновым, Петр Чайковскӕм, Модест Мусорг-скӕм, фӕшхӕфхӕм аусыгъӕхӕр кон-цертм щызӕхӕтхыгъӕх. Произ-ведение зӕфӕшхӕфхӕр зырызӕу артистхэм къызӕрӕлӕхӕрӕм дакӕу, зӕгъусӕхӕу оперӕхэм ащыщхӕр къыхӕдзӕх.

Майя Барковскаяр бзылӕфыгъӕ ищыгъ, нӕр плӕпехы, цыф нӕгу-шлӕу. Произведениеу кӕыригъӕш-рӕм гукӕ хӕхӕш, лӕкӕ-шылӕкӕ-шлӕхӕр къыфегъотых. Алексей Де-довым мӕкӕ ӕтыгъӕр зӕригъӕлӕ-рышлӕрӕм уедӕлӕуӕ, комедиӕм хӕ-

хӕрӕ амалхӕри искусствӕм иша-пхӕхэм адиштӕу егъӕфӕдӕх.

— Адыгэ Республикӕр Урысы-емкӕлӕ 01 шӕолӕырӕу зӕрӕщытыр тӕшлӕ, — къытилуагъ концертыр къызӕухым Майя Барковская. — Адыгеим дахӕу къыщытӕгъӕкӕ-гъӕх. Филармонием къыщытӕдӕ-лӕгъӕхэм музыкальнӕ искусствӕр дӕгъоу къагъурӕлӕ. Умыппӕу орӕд къафӕпӕлӕ пшлӕигъо охъу.

— Тхӕегъӕпсӕух бысымхӕр. Филармонием идиректор шхӕлӕу Хъот Заур, нӕмыкӕхӕу концер-тыр зӕхӕзыгъӕмӕ искусствӕр шлӕу зӕрӕлӕгъурӕр къахӕшы, — елӕ Алексей Дедовым.

— Симфоническӕ оркестрӕм, анахӕу дирижерӕу Петр Шахо-вым, гъӕзетымкӕи «тхӕашӕегъӕ-псӕу» къӕпӕжыныу тыолӕлӕу, — гушылӕр зӕлӕпахызӕ къӕлӕ Майя Барковскаямрӕ Алексей Дедо-вымрӕ.

Майя Барковскаям дахӕу, гур зыфицӕу зызӕрифӕрӕм тыкыте-мыгушылӕныр тӕрзылӕп. Джӕна-кӕлӕр дӕжӕхӕшӕм нӕсӕу, зӕпӕжыу-

жӕу, произведением къыдашӕо-зӕ, артистым исӕнӕхӕт плуныгъӕ мӕхӕнӕу илӕри пчыхӕзӕхӕхэм къыщылӕтагъӕу тӕлӕйтӕ. Шӕопсӕу,

тихӕакӕлӕхӕр, тыжӕугъӕгушлуагъ! Филармонием илӕс 40 зӕрӕхӕурӕм фӕгъӕхыгъӕ нӕмыкӕ концертхӕри Мыекъуапӕ щыкӕлӕштых.

Олимпиадӕ джӕгунхӕм япӕгъокӕ

Тӕуапсӕ къыщызӕлӕхы

Адыгэ Республикӕм культурӕмкӕ изаслуженнӕ лӕфы-шлӕу, Адыгеим и Къэралыгъо шлухӕфтын къызыфа-гъӕшӕошагъӕу, сурӕтышлӕ-модельерӕу Стӕлшгъу Юрӕ илофшлагъӕхэм якӕгъӕлӕгъӕон гъэтхӕпэм и 6-м Тӕуапсӕ къыщызӕлӕхыщт.

2014-рӕ илӕсым Олимпиадӕ джӕгунхӕу Шӕачӕ щыкӕлӕштхэм къӕ-гъӕлӕгъонымрӕ афӕгъӕхыгъ. «Мы чылӕгум блӕкӕгъӕм ижъ къызыхе-щӕ» — джары Стӕлшгъу Юрӕ икӕгъӕлӕгъӕон зӕреджӕгъӕр. Адыгэ шлуашӕу ышылӕгъӕхӕр Тӕуапсӕ щызылӕгъушцхэм тилӕпкӕ итарихъ нахышлӕу зӕрагъӕшлӕштӕу тӕгугъӕ. «Мӕзгуащ», «Амазонкӕхӕр», ижырӕ адыгӕмӕ яшӕн-хӕбзӕмӕ яхылӕлагъӕхӕр, нӕмыкӕхӕри къӕ-гъӕлӕгъоным хигъӕхӕгъӕх. Олимпиадӕ джӕгунхэм ахӕлӕжӕщцхэм адыгӕмӕ ятарихъ, искусствӕр нахышлӕу зӕрагъӕшлӕным фӕшлӕ Стӕ-шгъу Юрӕ илофшлагъӕхӕр лӕгъупхӕх.

Нӕкӕлӕбгъор зыгъӕхӕзырыгъӕр ЕМТИЛӕ Нурбий.

Зӕхӕзыщӕгъӕхӕр:
Адыгэ Республикӕм
и Къэралыгъо
Совет — Хӕсӕр,
иминистрӕхэм
я Кабинет

Къыдзыгъӕкӕырӕ:
Адыгэ Республикӕм
лӕпкӕ лӕфхӕмкӕлӕ,
ӕкӕлӕб къӕралхэм
ащыпсӕурӕ тилӕп-
кӕгъӕгъухэм адырӕлӕ
зӕпхыныгъӕхэмкӕлӕ
ыкӕи кӕбар жъу-
гъӕм иамалхэмкӕлӕ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскӕр, 236

**Редактор
шхӕлӕлӕр**

**ДӔРБӔ
ТИМУР**

**Редакциер
зыдӕщылӕр:**
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Первомайскӕр,
197.
Телефонхӕр:
приемнӕр:
52-16-79,
редактор шхӕлӕлӕм
иапӕр
гуадзӕр:
52-49-44,
редактор гуадзӕр-
пшӕдӕкӕжъ зы-
хырӕ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщӕушыхӕты-
гъӕр:**
Урысые Федерациӕм
хӕутын лӕфхӕмкӕлӕ,
телерадиокъӕтын-
хэмкӕлӕ ыкӕи зӕлӕы-
ӕсыкӕлӕ амалхэмкӕлӕ
и Министерствӕ
и Темыр-Кавказ
чылӕлӕ гъӕлоры-
шлӕпӕ, зӕраушыхӕ-
тыгъӕ нӕмӕрыр
ПИ №10-3892

Гъӕзетым къыхиу-
тыхӕрӕм мышпып-
кӕагъӕу къахӕфӕ-
хӕрӕмкӕлӕ кӕзыт-
хыгъӕхэм пшӕдӕ-
кӕжъ ахы. Кӕа-
тхӕхӕрӕмрӕ гъӕзе-
тым щылажӕхӕр-
рӕмрӕ яеплӕкӕлӕ
зӕтемыфӕн ылӕ-
кӕлӕщт. Гъӕзет-
еджӕхэм къыт-
фагъӕхырӕ тхы-
гъӕхӕр зӕхӕтфы-
хӕрӕп ыкӕи кӕ-
зытхыгъӕхэм
алӕкӕдӕгъӕхӕ-
жыхӕрӕп.

Зыщыхаутырӕ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Пионерскӕр,
268

**Пчӕагъӕр
3560
Индексхӕр
52161
52162
Зак. 565**

Хӕутыным
узцыкӕлӕтхӕнӕу щыгъ
уахътӕр
Сыхӕатыр 18.00
Зыщыкӕлӕтхӕгъӕх
уахътӕр
Сыхӕатыр 18.00